तैत्तिरीयब्राह्मणम्

द्वितीयाष्टके ६, ७, ८ प्रश्नाः तृतीयाष्टके प्रथमप्रश्नश्च

Date Page No.

तैत्तिरीयब्राह्मणम्

द्वितीयाष्टके ६,७,८ प्रश्नाः तृतीयाष्टके प्रथमप्रश्नश्च

द्वितीयाष्टके

षष्ठः प्रश्नः 1-24 94

सप्तमः प्रश्नः 25-40 66

अष्टमः प्रश्नः 41-60 79

तृतीयाष्टके प्रथमः प्रश्नः 61-77 63

द्वितीयाष्टके षष्ठः प्रश्नः

ओम् स्वाद्वीं त्वा स्वादुना । तीव्रां तीव्रेण । अमृता ममृतेन । मधुमतीं मधुमता । सृजामि सगं सोमेन । सोमोऽस्यश्विभ्यां पच्यस्व । सरस्वत्यै पच्यस्व । इन्द्राय सुत्राम्णे पच्यस्व । परीतो षिञ्चता सुतम् । सोमो य उत्तमगं हविः । (1) दधन्वा यो नर्यो अप्स्वन्तरा । सुषाव सोमम द्रिभिः । पुनातु ते परिस्रुतम् । सोमगं सूर्यस्य दुहिता । वारेण शश्वता तना । वायुः पूतः पवित्रेण । प्राङ्क्सोमो अतिद्रुतः । इन्द्रस्य युज्यस्सखा । वायुः पूतः पवित्रेण । प्रत्यङ्क्सोमो अतिद्रुतः । (2) इन्द्रस्य युज्यस्सखा । ब्रह्मक्षत्रं पवते तेज इन्द्रियम् । सुरया सोमस्सुत आसुतो मदाय । शुक्रेण देव देवताः पिपृग्धि । रसेनान्नं यजमानाय धेहि । कुविदङ्ग यवमन्तो यवं चित् । यथा दान्त्यनु पूर्वं वियूय । इहेहैषां कृणुत भोजनानि । ये बर्हिषो नमोवृक्तिं न जग्मुः । उपयामगृहीतोऽस्यश्विभ्यां त्वा जुष्टं गृह्णामि । (3) सरस्वत्या इन्द्राय सुत्राम्णे । एष ते योनिस्तेजसे त्वा । वीर्याय त्वा बलाय त्वा । तेजोऽसि तेजो मयि धेहि । वीर्यमसि वीर्यं मयि धेहि । बलमसि बलं मयि धेहि । नाना हि वां देवहितगं सदः कृतम् । मा सगं सृक्षाथां परमे व्योमन् । सुरा त्वमसि शुष्मिणी सोम एषः । मा मा हिगंसीस्स्वां योनिमाविशन् । (4) उपयामगृहीतोऽस्याश्विनं तेजः । सारस्वतं वीर्यम् । ऐन्द्रं बलम् । एष ते योनिर्मोदाय त्वा । आनन्दाय त्वा महसे त्वा । ओजोऽस्योजो मयि धेहि । मन्युरसि मन्युं मयि

P.No.

धेहि। महोऽसि महो मयि धेहि। सहोऽसि सहो मयि धेहि। या व्याघ्रं विषूचिका।
उभौ वृकं च रक्षति। श्येनं पतत्रिणꣳ सिꣳहम्। सेमं पात्वꣳहसः। संपृचस्थ
सं मा भद्रेण पृङ्क्त। विपृचस्थ वि मा पाप्मना पृङ्क्त। (5)।

सोमो राजामृतꣳ सुतः। ऋजीषेणाजहान्मृत्युम्। ऋतेन सत्यमिन्द्रि
यम्। विपानꣳ शुक्रमन्धसः। इन्द्रस्येन्द्रियम्। इदं पयोऽमृतं मधु।
सोमम् अद्भ्यो व्यपिबत्। छन्दसा हꣳसः शुचिषत्। ऋतेन सत्यमि
न्द्रियम्। अद्भ्यः क्षीरं व्यपिबत्। (6) क्रुङ्ङाङ्गिरसो धिया। ऋतेन स
त्यमिन्द्रियम्। अन्नात्परिस्रुतो रसम्। ब्रह्मणा व्यपिबत्क्षत्रम्। ऋतेन
सत्यमिन्द्रियम्। रेतो मूत्रं विजहाति। योनिं प्रविशदिन्द्रियम्। गर्भो जरा
युणावृतः। उल्बं जहाति जन्मना। ऋतेन सत्यमिन्द्रियम्। (7) वेदेन
रूपे व्यकरोत्। सतासती प्रजापतिः। ऋतेन सत्यमिन्द्रियम्। सोमेन सोमो
व्यपिबत्। सुतासुतौ प्रजापतिः। ऋतेन सत्यमिन्द्रियम्। दृष्ट्वा रूपे व्या
करोत्। सत्यानृते प्रजापतिः। अश्रद्धामनृते दधात्। श्रद्धाꣳ सत्ये प्रजा
पतिः। ऋतेन सत्यमिन्द्रियम्। दृष्ट्वा परिस्रुतो रसम्। शुक्रेण शुक्रं व्यपि
बत्। पयस्सोमं प्रजापतिः। ऋतेन सत्यमिन्द्रियम्। विपानꣳ शुक्र
मन्धसः। इन्द्रस्येन्द्रियम्। इदं पयोमृतं मधु। (8) 2

P.No.

सुरावन्तं बर्हिषदगं सुवीरम् । यज्ञगं हिन्वन्ति महिषा नमोभिः । दधानास्सोमं
दिवि देवतासु । मदेमेन्द्रं यजमानास्स्वर्काः । यस्ते रसस्संभृत ओषधी
षु । सोमस्य शुष्मस्सुरया सुतस्य । तेन । जिन्व यजमानं मदेन । सरस्वती
मश्विनाविन्द्रमग्निम् । यमश्विना नमुचेरासुरादधि । सरस्वत्यसुनोदिन्द्रि
याय । (9) इमन्तगं शुक्रं मधुमन्तमिन्दुम् । सोमगं राजानमिह भक्षयामि ।
यदत्र रिप्तगं रसिनस्सुतस्य । यदिन्द्रो अपिबच्छचीभिः । अहं तदस्य
मनसा । शिवेन । सोमगं राजानमिह भक्षयामि । पितृभ्यस्स्वधाविभ्य
स्स्वधा नमः । पितामहेभ्यस्स्वधाविभ्यस्स्वधा नमः । प्रपितामहेभ्यस्स्व
धाविभ्यस्स्वधा नमः । अक्षन्पितरः । (10) अमीमदन्त पितरः । अतीतृ
पन्त पितरः । अमीमृजन्त पितरः । पितरश्शुन्धध्वम् । पुनन्तु मा पितर
स्सोम्यासः । पुनन्तु मा पितामहाः । पुनन्तु प्रपितामहाः । पवित्रेण शता
युषा । पुनन्तु मा पितामहाः । पुनन्तु प्रपितामहाः । (11) पवित्रेण शता
युषा । विश्वमायुर्व्यश्नवै । अग्न आयूगंषि पवसे । अग्ने पवस्व । पवमान
स्सुवर्जनः पुनन्तु मा देवजनाः । जातवेदः पवित्रवद्यत्ते पवित्रमर्चिषि ।
उभाभ्यां देवसवितर्वैश्वदेवी पुनती । ये समानास्समनसः पितरो यम
राज्ये । तेषां लोकस्स्वधा नमः । यज्ञो देवेषु कल्पताम् । (12) ये सजा
तास्समनसः । जीवाजीवेषु मामकाः । तेषागं श्रीर्मयि कल्पताम् । अस्मिं
ल्लोके शतगं समाः । द्वे सृती अशृणवं पितॄणाम् । अहं देवानामुत

P.No.

मर्त्यानाम्। याभ्यामिदं विश्वमेजत्समेति। यदन्तरा पितरं मातरं च।
इदगं हविः प्रजननं मे अस्तु। दशवीरगं सर्वगणगं स्वस्तये।
आत्मसनि प्रजासनि। पशुसन्यभयसनि लोकसनि। अग्निः प्रजां बहुलां
मे करोतु। अन्नं पयो रेतो अस्मासु धत्त। रायस्पोषमिषमूर्जमस्मा
सु दीधरत्स्वाहा। (13) 3

सीसेन तन्त्रं मनसा मनीषिणः। ऊर्णासूत्रेण कवयो वयन्ति। अश्विना
यज्ञगं सविता सरस्वती। इन्द्रस्य रूपं वरुणो भिषज्यन्। तदस्य रूप
ममृतगं शचीभिः। तिस्रो दधुर्देवताः सगंरराणाः। लोमानि शष्पैर्बहुधा
न तोक्मभिः। त्वगस्य मांगं समभवन्न लाजाः। तदश्विना भिषजा रुद्र
वर्तनी। सरस्वती वयति पेशो अन्तरः। (14) अस्थि मज्जानं मासरैः। कारो
तरेण दधतो गवां त्वचि। सरस्वती मनसा पेशलं वसु। नासत्याभ्यां वयति
[illegible]ः। रसं परिस्रुता न रोहितम्। नग्नहुर्धीरस्तसरं न वेम। पय
सा शुक्रममृतं जनित्रम्। सुरया मूत्राज्जनयन्ति रेतः। अपामतिं दुर्मतिं
बाधमानाः। ऊवध्यं वातगं सब्वं तदारात्। (15) इन्द्रस्य सुत्रामा हृदयेन
सत्यम्। पुरोडाशेन सविता जजान। यकृत्क्लोमानं वरुणो भिषज्यन्।
मतस्ने वायव्यैर्न मिनाति पित्तम्। आन्त्राणि स्थाली मधु पिन्वमाना।
गुदा पात्राणि सुदुघा न धेनुः। श्येनस्य पत्रं न प्लीहा शचीभिः।

P.No.

आसन्दीनाभिरुदरं न माता। कुम्भोवनिष्ठुर्जनिता शचीभिः। यस्मिन्नग्रे
योन्यां गर्भो अन्तः। (16) प्लाशीर्व्यक्तश्शतधार उत्सः। दुहे न कुंभीगं
स्वधां पितृभ्यः। मुखगं सदस्य। शिर इत्सदेन। जिह्वा पवित्र मश्विना
सगं सरस्वती। चप्पन्न पायुर्भिषगस्य वालः। वस्तिर्न शेपो हरसा तरस्वी।
अश्विभ्यां चक्षुरमृतं ग्रहाभ्याम्। छागेन तेजो हविषा शृतेन। पक्ष्माणि गोधू
मैः कुवलैरुतानि। पेशो न शुक्ल मसितं वसाते। (17) अविर्न मेषो नसि वी
र्याय। प्राणस्य पन्था अमृतो ग्रहाभ्याम्। सरस्वत्युपवाकै र्व्यानम्।
नस्यानि बर्हिर्बदरैर्जजान। इन्द्रस्य रूपमृषभो बलाय। कर्णाभ्यागं
श्रोत्रममृतं ग्रहाभ्याम्। यवा न बर्हिर्भ्रुवि केसराणि। कर्कन्धु जज्ञे मधु सारघं
मुखात्। आत्मन्नुपस्थे न वृकस्य लोम। मुखे श्मश्रूणि न व्याघ्रलोमम्।
(18) केशान शीर्षन् यशसे श्रियै शिखा। सिगं हस्य लोम त्विषिरिन्द्रियाणि।
अङ्गान्यात्मन्भिषजा तदश्विना। आत्मानमङ्गैः समधात्सरस्वती। इन्द्रस्य
रूपगं शतमानमायुः। चन्द्रेण ज्योतिरमृतं दधाना। सरस्वती योन्यां गर्भमन्तः।
अश्विभ्यां पत्नी सुकृतं बिभर्ति। अपागं रसेन वरुणो न साम्ना। इन्द्रगं
श्रियै जनयन्नप्सु राजा। तेजः पशूनागं हविरिन्द्रियावत्। परिस्रुता
पयसा सारघं मधु। अश्विभ्यां दुग्धं भिषजा सरस्वत्या सुतासुताभ्याम्।
अमृतस्सोम इन्दुः। (19)

P.No.

मित्रोऽसि वरुणोऽसि। समहं विश्वैर्देवैः। क्षत्रस्य नाभिरसि। क्षत्रस्य
योनिरसि। स्योना मासीद। सुषदा मासीद। मा त्वा हिंसीत्। मा मा
हिंसीत्। निषसाद धृतव्रतो वरुणः पस्त्यास्वा। (२०) साम्राज्या
य सुक्रतुः। देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे। अश्विनोर्बाहुभ्याम्। पूष्णो हस्ता
भ्याम्। अश्विनोर्भैषज्येन। तेजसे ब्रह्मवर्चसायाभिषिञ्चामि। देवस्य
त्वा सवितुः प्रसवे। अश्विनोर्बाहुभ्याम्। पूष्णो हस्ताभ्याम्। सरस्वत्यै
भैषज्येन। (२१) वीर्यायान्नाद्यायाभिषिञ्चामि। देवस्य त्वा सवितुः
प्रसवे। अश्विनोर्बाहुभ्याम्। पूष्णो हस्ताभ्याम्। इन्द्रस्येन्द्रियेण।
श्रियै यशसे बलायाभिषिञ्चामि। कोऽसि कतमोऽसि। कस्मै त्वा काय
त्वा। सुश्लोकां४ सुमङ्गलां३ सत्यराजा३न्। शिरो मे श्रीः। (२२)
यशो मुखम्। त्विषिः केशाश्च श्मश्रूणि। राजा मे प्राणो अमृतम्। सम्राट्
चक्षुः। विराट् श्रोत्रम्। जिह्वा मे भद्रम् वाङ्महः। मनो मन्युः स्वराड्
भामः। मोदाः प्रमोदा अङ्गुलीरङ्गानि। (२३) चित्तं मे सहः। बाहू मे
बलमिन्द्रियम्। हस्तौ मे कर्म वीर्यम्। आत्मा क्षत्रमुरो मम। पृष्टीर्मे
राष्ट्रमुदरमंसौ। ग्रीवाश्च श्रोणयौ। ऊरू अरत्नी जानुनी। विशो
मेऽङ्गानि सर्वतः। नाभिर्मे चित्तं विज्ञानम्। पायुर्मेऽपचितिर्भसत्। (२४)
आनन्दनन्दावाण्डौ मे। भगस्सौभाग्यं पसः। जङ्घाभ्यां पद्भ्यां धर्मो
ऽस्मि। विशि राजा प्रतिष्ठितः। प्रति क्षत्रे प्रति तिष्ठामि राष्ट्रे। प्रत्यश्वेषु

P.No.

प्रतितिष्ठामि गोषु । प्रत्यङ्गेषु प्रतितिष्ठाम्यात्मन् । प्रतिप्राणेषु प्रति
तिष्ठामि पुष्टे । प्रतिद्यावापृथिव्योः । प्रतितिष्ठामि यज्ञे । (२५) त्रया
देवा एकादश । त्रयस्त्रिंशास्सुराधसः । बृहस्पति पुरोहिताः ।
देवस्य सवितुस्सवे । देवा देवैरवन्तु मा । प्रथमा द्वितीयैः । द्वितीयास्तृ
तीयैः । तृतीयास्सत्येन । सत्यं यज्ञेन । यज्ञो यजुर्भिः । (२६) यजूंषि
सामभिः । सामान्यृग्भिः । ऋचो याज्याभिः । याज्या वषट्कारैः । वष
ट्कारा आहुतिभिः । आहुतयो मे कामान्त्समर्धयन्तु । भूस्स्वाहा ।
लोमानि प्रयतिर्मम । त्वङ्म आनतिरागतिः । मांसं म उपनतिः ।
वस्वास्थि । मज्जा म आनतिः । (२७) 5

यद्देवा देवहेडनम् । देवासश्चकृमा वयम् । अग्निर्मा तस्मादेनसः । विश्वा
न्मुञ्चत्वंहसः । यदि दिवा यदि नक्तम् । एनांसि चकृमा वयम् । वायुर्मा
तस्मादेनसः । विश्वान्मुञ्चत्वंहसः । यदि जाग्रद्यदि स्वप्ने । एनांसि
चकृमा वयम् । (२८) सूर्यो मा तस्मादेनसः । विश्वान्मुञ्चत्वंहसः ।
यद्ग्रामे यदरण्ये । यत्सभायां यदिन्द्रिये । यच्छूद्रे यदर्ये । एनश्चकृमा
वयम् । यदेकस्याधि धर्मणि । तस्यावयजनमसि । यदापो अघ्निया
वरुणेति शपामहे । ततो वरुण नो मुञ्च । (२९) अवभृथ निचङ्कुण निचेरु
रसि निचङ्कुण । अव देवैर्देवकृतमेनोऽयाट् । अव मर्त्यैर्मर्त्यकृतम् ।

P.No.

उरोरानो देव रिषस्पाहि। सुमित्रान आप ओषधयस्सन्तु। दुर्मित्रा
स्तस्मै भूयासुः। योस्मान्द्वेष्टि। यंच वयं द्विष्मः। द्रुपदादिवेन्मुमुचानः।
स्विन्नः स्नात्वी मलादिव। (30) पूतं पवित्रेणेवाज्यम्। आपश्शुन्ध
न्तु मैनसः। उद्वयं तमसस्परि। पश्यन्तो ज्योतिरुत्तरम्। देवं देवत्रा
सूर्यम्। अगन्म ज्योतिरुत्तमम्। प्रतियुक्तो वरुणस्य पाशः। प्रत्यस्तो
वरुणस्य पाशः। एधोस्येधिषीमहि। समिदसि। (31) तेजोसि तेजो
मयि धेहि। अपो अन्वचारिषम्। रसेन समसृक्ष्महि। पयस्वागं
अग्न आगमम्। तं मा सगं सृज वर्चसा। प्रजया च धनेन च। समाववर्ति
पृथिवी। समुषाः। समु सूर्यः। समु विश्वमिदं जगत्। वैश्वानर ज्योतिर्भूया
सम्। विभुं कामं व्यश्नवै। भूस्स्वाहा। (32) 6

होता यक्षत्समिधेन्द्रमिडस्पदे। नाभा पृथिव्या अधि। दिवो वर्ष्म
न्त्समिध्यते। ओजिष्ठश्चर्षणी सहान्। वेत्वाज्यस्य होतर्यज। होता यक्ष
त्तनूनपातम्। ऊतिभिर्जेतारमपराजितम्। इन्द्रं देवगं सुवर्विदम्।
पथिभिर्मधुमत्तमैः। नराशगं सेन तेजसा। (33) वेत्वाज्यस्य होतर्यज।
होता यक्षदिडाभिरिन्द्रमीडितम्। आजुह्वानममर्त्यम्। देवो देवैस्सवीर्यः।
वज्रहस्तः पुरंदरः। वेत्वाज्यस्य होतर्यज। होता यक्षद्बर्हिषीन्द्रं निष
द्वरम्। वृषभं नर्यापसम्। वसुभी रुद्रैरादित्यैः। सयुग्भिर्बर्हिरासदत्।
(34)

P.No.

वेत्वाज्यस्य होतर्यज। होता यक्षद्दोजो न वीर्यम्। सहो द्वार इन्द्रमवर्धयन्।
सुप्रायणा। विश्रयन्ता मृतावृधः। द्वार इन्द्राय मीढुषे। वियन्त्वाज्य
स्य होतर्यज। होतायक्षदुषे इन्द्रस्य धेनू। सुदुघे मातरौ मही। सवातरौ
न तेजसी। वत्समिन्द्रमवर्धताम्। (35) वीतामाज्यस्य होतर्यज। होता
यक्षद्दैव्या होतारा। भिषजा सखाया। हविषेन्द्रं भिषज्यतः। कवी देवौ प्रचे
तसौ। इन्द्राय धत्त इन्द्रियम्। वीतामाज्यस्य होतर्यज। होतायक्षत्तिस्रो
देवीः। त्रयस्त्रिधातवोपसः। इडा सरस्वती भारती। (36) महीन्द्रपत्नी
हविष्मतीः। वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज। होता यक्षत्त्वष्टारमिन्द्रं देवम्।
भिषजगं सुयजं घृतश्रियम्। पुरुरूपगं सुरेतसं मघोनिम्। इन्द्राय त्वष्टा
दधदिन्द्रियाणि। वेत्वाज्यस्य होतर्यज। होता यक्षद्वनस्पतिम्। शमिता
रगं शतक्रतुम्। धियोजोष्टारमिन्द्रियम्। (37) मध्वा समञ्जन्पथिभिः
सुगेभिः। स्वदाति हव्यं मधुना घृतेन। वेत्वाज्यस्य होतर्यज। होता यक्षदिन्द्रगं
स्वाहाज्यस्य। स्वाहा मेदसः। स्वाहा स्तोकानाम्। स्वाहा स्वाहाकृतीनाम्।
स्वाहा हव्यसूक्तीनाम्। स्वाहा देवागं आज्यपान्। स्वाहेन्द्रगं होत्राज्जुषाणाः।
इन्द्र आज्यस्य वियन्तु। होतर्यज। (38) 7

P.No.

समिद्ध इन्द्र उषसामनीके। पुरोरुचा पूर्वकृद्वावृधानः। त्रिभिर्देवै स्त्रिगंशता वज्रबाहुः। जघान वृत्रं विदुरो ववार। नराशंसः प्रतिशूरो मिमानः। तनूनपात्प्रति यज्ञस्य धाम। गोभिर्वपावान्मधुना समञ्जन्। हिरण्यैश्चन्द्री यजति प्रचेताः। ईडितो देवै र्हरिवागं अभिष्टिः। आजुह्वानो हविषा शर्धमानः। (39) पुरंदरो मघवान्वज्रबाहुः। आयातु यज्ञमुपनो जुषाणः। जुषाणो बर्हि र्हरिवान्न इन्द्रः। प्राचीनगं सीदत्प्रदिशा पृथिव्याः। उरुव्यचाः प्रथमानगं स्योनम्। आदित्यैरक्तं वसुभिस्सजोषाः। इन्द्रं दुरः कवष्यो धावमानाः। वृषाणं यन्तु जनयस्सुपत्नीः। द्वारो देवीरभितो विश्रयन्ताम्। सुवीरा वीरं प्रथमाना महोभिः। (40) उषासानक्ता बृहती बृहन्तम्। पयस्वती सुदुघे शूरमिन्द्रम्। पेशस्वती तन्तुना संव्ययन्ती। देवानां देवं यजतस्सुरुक्मे। दैव्या मिमाना मनसा पुरुत्रा। होतारा विन्द्रं प्रथमा सुवाचा। मूर्धन्यज्ञस्य मधुना दधाना। प्राचीनं ज्योतिर्हविषा वृधातः। तिस्रो देवी र्हविषा वर्धमानाः। इन्द्रं जुषाणा वृषणं न पत्नीः। (41) अच्छिन्नं तन्तुं पयसा सरस्वती। इडा देवी भारती विश्वतूर्तिः। त्वष्टा दधदिन्द्राय शुष्मम्। अपाको चिष्टु र्यशसे पुरूणि। वृषा यजन्वृषणं भूरिरेताः। मूर्धन्यज्ञस्य समनक्तु देवान्। वनस्पतिरवसृष्टो न पाशैः। त्मन्या समञ्जञ्छमिता न देवः। इन्द्रस्य हव्यै र्जठरं पृणानः। स्वदाति हव्यं मधुना घृतेन। स्तोकानामिन्दुं प्रति शूर इन्द्रः। वृषायमाणो वृषभस्तुराषाट्। घृतप्रुषा मधुना हव्यमुन्दन्। मूर्धन्यज्ञस्य जुषतागं स्वाहा।

(42) 8

आ चर्षणिप्रा विवेष यन्मा । तग्ं सध्रीचीः । सत्यमित्तन्न त्वावाँ अन्यो
अस्ति । इन्द्र देवो न मर्त्यो ज्यायान् । अहन्नहिं परिशयानमर्णः ।
अवासृजो अपो अच्छा समुद्रम् । प्रससाहिषे पुरुहूत शत्रून् । ज्येष्ठस्ते
शुष्म इह रातिरस्तु । इन्द्राभर दक्षिणेना वसूनि । पतिस्सिन्धूनामसि रेव
तीनाम् । स शेवृध मधिधा द्युम्नमस्मे । महिक्षत्रं जनाषाडिन्द्र तव्यम् ।
रक्षा च नो मघोनः पाहि सूरीन् । राये च नः स्वपत्या इषे धाः । (43)
9

देवं बर्हिरिन्द्रग्ं सुदेवं देवैः । वीरवत्स्तीर्णं वेद्यामवर्धयत् । वस्तोर्वृतं प्रा
क्तोर्भृतम् । राया बर्हिष्मतोऽत्यगात् । वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज । देवी
द्वारिन्द्रग्ं संघाते । विड्वीर्यामन्नवर्धयन् । आ वत्सेन तरुणेन कुमारेण च मी
वता अपार्वाणम् । रेणुककाटं नुदन्ताम् । वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज ।
(44) देवी उषासानक्ता । इन्द्रं यज्ञे प्रयत्यह्वेताम् । दैवीर्विशः प्रायासिष्टाम् ।
सुप्रीते सुधिते अभूताम् । वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज । देवी जोष्ट्री
वसुधिती । देवमिन्द्रमवर्धताम् । अयाव्यन्याघा द्वेषाग्ंसि । आन्यावाक्षीद्वसु
वार्याणि । यजमानाय शिक्षिते । (45) वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज । देवी
ऊर्जाहुती दुघे सुदुघे । पयसेन्द्रमवर्धताम् । इषमूर्जमन्यावाक्षीत् । सग्धिग्ं
सपीतिमन्या । नवेन पूर्वं दयमाने । पुराणेन नवम् । अधातामूर्जमूर्जाहुती
वसुवार्याणि । यजमानाय शिक्षिते । वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज । (46)

P.No.

देवी दैव्या होतारा। देवमिन्द्रमवर्धताम्। हताघशꣳसावाभार्ष्टां वसु
वार्याणि। यजमानाय शिक्षितौ। वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज।
देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीः। पतिमिन्द्रमवर्धयन्। अस्पृक्षद्भारती दिवम्।
रुद्रैर्यज्ञꣳ सरस्वती। इडा वसुमती गृहान्। (47) वसुवने वसुधेयस्य
व्यन्तु यज। देव इन्द्रो नराशꣳसः। त्रिवरूथस्त्रिवन्धुरः। देवमिन्द्रमवर्ध
यत्। शतेन शितिपृष्ठानामाहितः। सहस्रेण प्रवर्तते। मित्रावरुणेदस्य
होत्रमर्हतः। बृहस्पतिः स्तोत्रम्। अश्विनाध्वर्यवम्। वसुवने वसुधेयस्य
वेतु यज। (48) देव इन्द्रो वनस्पतिः। हिरण्यपर्णो मधुशाखः सुपिप्पलः।
देवमिन्द्रमवर्धयत्। दिवमग्रेणाप्रात्। आन्तरिक्षं पृथिवीमदृꣳहीत्।
वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज। देवं बर्हिर्वारितीनाम्। देवमिन्द्रमवर्धयत्।
स्वासस्थमिन्द्रेणासन्नम्। अन्या बर्हीꣳष्यभ्यभूत्। वसुवने वसुधेयस्य
वेतु यज। देवो अग्निः स्विष्टकृत्। देवमिन्द्रमवर्धयत्। स्विष्टं कुर्वन्त्स्विष्टकृत्।
स्विष्टमद्य करोतु नः। वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज। (49) 10

होता यक्षत्समिधाग्निमिडस्पदे। अश्विनेन्द्रꣳ सरस्वतीम्। अजो धूम्रो
न गोधूमैः कुवलैर्भेषजम्। मधु शष्पैर्न तेज इन्द्रियम्। पयस्सोमः परि
स्रुता घृतं मधु। व्यन्त्वाज्यस्य होतर्यज। होता यक्षत्तनूनपात्सरस्वती।
अविर्मेषो न भेषजम्। पथा मधुमताभरन्। अश्विनेन्द्राय वीर्यम्। (50)

P.No.

वदरै रूपवाकाभिर्भेषजं तोक्मभिः। पयस्सोमः परिस्रुता घृतं मधु।
वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज। होता यक्षन्नराशꣳसं न नग्नहुं पतिꣳ सुरायै
भेषजम्। मेषस्सरस्वती। भिषक्। रथो न चन्द्र्यश्विनोर्वपा इन्द्रस्य वी
र्यम्। बदरै रूपवाकाभिर्भेषजं तोक्मभिः। पयस्सोमः परिस्रुता घृतं मधु।
वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज। (51) होता यक्षदिडेडित आजुह्वानस्सरस्वतीम्।
इन्द्रं बलेन वर्धयन्। ऋषभेण गवेन्द्रियम्। अश्विनेन्द्राय वीर्यम्। यवैः
कर्कन्धुभिः। मधु लाजैर्न मासरम्। पयस्सोमः परिस्रुता घृतं मधु।
वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज। होता यक्षद्बर्हिः सुष्टरीमोर्णम्रदाः। भिषङ्ना
सत्या। (52) भिषजाश्विनाश्वा शिशुमती। भिषग्धेनुस्सरस्वती।
भिषग्दुह इन्द्राय भेषजम्। पयस्सोमः परिस्रुता घृतं मधु। वियन्त्वा
ज्यस्य होतर्यज। होता यक्षद्दुरो दिशः। कवष्यो न व्यचस्वतीः।
अश्विभ्यां न दुरो दिशः। इन्द्रो न रोदसी दुघे। दुहे कामान्त्सरस्वती।
(53) अश्विनेन्द्राय भेषजम्। शुक्रं न ज्योतिरिन्द्रियम्। पयस्सोमः
परिस्रुता घृतं मधु। वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज। होता यक्षत्सुपेश
सोषे नक्तं दिवा। अश्विना संजानाने। समञ्जाते सरस्वत्या। त्विषि
मिन्द्रे न भेषजम्। श्येनो न रजसा हृदा। पयस्सोमः परिस्रुता घृतं
मधु। (54) वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज। होता यक्षद्दैव्या होतारा भिष
जाश्विना। इन्द्रं न जागृवी दिवा नक्तं न भेषजैः। शूषꣳ सरस्वती

P.No.

भिषक् । सीसेन दुह इन्द्रियम् । पयस्सोमः परिस्रुता घृतं मधु । विय
न्त्वाज्यस्य होतर्यज । होता यक्षत्त्रिस्रो देवीर्न भेषजम् । त्रयस्त्रिधा
तवोपसः । रूपमिन्द्रे हिरण्ययम् । (55) अश्विनेडा न भारती । वाचा
सरस्वती । मह इन्द्राय दधुरिन्द्रियम् । पयस्सोमः परिस्रुता घृतं मधु ।
वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज । होता यक्षत्त्वष्टारमिन्द्रमश्विना । भिषजं न सर
स्वतीम् । ओजो न जूतिरिन्द्रियम् । वृको न रभसो । भिषक् । यशस्सुरया
भेषजम् । (56) श्रिया न मासरम् । पयस्सोमः परिस्रुता घृतं मधु । विय
न्त्वाज्यस्य होतर्यज । होता यक्षद्वनस्पतिम् । शमितारगं शतक्रतुम् । भीमं
न मन्युगं राजानं व्याघ्रं नमसाश्विना भामम् । सरस्वती भिषक् । इन्द्राय
दुह इन्द्रियम् । पयस्सोमः परिस्रुता घृतं मधु । वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज ।
(57) होता यक्षदग्निगं स्वाहाज्यस्य स्तोकानाम् । स्वाहा मेदसां पृथक् ।
स्वाहा छागमश्विभ्याम् । स्वाहा मेषगं सरस्वत्यै । स्वाहर्षभमिन्द्राय
सिगंहाय सहसेन्द्रियम् । स्वाहाग्निं न भेषजम् । स्वाहा सोममिन्द्रियम् ।
स्वाहेन्द्रगं सुत्रामाणगं सवितारं वरुणं भिषजां पतिम् । स्वाहा वनस्पतिं
प्रियं पाथो न भेषजम् । स्वाहा देवागं आज्यपान् । (58) स्वाहाग्निगं
होत्राज्जुषाणो अग्निर्भेषजम् । पयस्सोमः परिस्रुता घृतं मधु ।
वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज । होता यक्षदश्विना सरस्वतीमिन्द्रगं सुत्रामाणम् ।
इमे सोमास्सुरामाणः । छागैर्न मेषैर्ऋषभैस्सुताः । शष्पैर्न तोक्मभिः ।

P.No.

लाजैर्महस्वन्तः। मद्रा मासरेण परिष्कृताः शुक्राः पयस्वन्तोऽमृताः।
प्रस्थिता वो मधुश्चुतः। तानश्विना सरस्वतीन्द्रः सुत्रामा वृत्रहा।
जुषन्ताꣳ सोम्यं मधु। पिबन्तु मदन्तु वियन्तु सोमम्। होतर्यज। (59) ॥

समिद्धो अग्निरश्विना। तप्तो घर्मो विराट्सुतः। दुहे धेनुस्सरस्वती।
सोमꣳ शुक्रमिहेन्द्रियम्। तनूपा भिषजा सुते। अश्विनोभा सरस्वती।
मध्वा रजाꣳसीन्द्रियम्। इन्द्राय पथिभिर्वहान्। इन्द्रायेन्दुꣳ सरस्वती।
नराशꣳसेन नग्नहुः। (60) अधाताम् अश्विना मधु। भेषजं भिषजा सुते।
आजुह्वाना सरस्वती। इन्द्रायेन्द्रियाणि वीर्यम्। इडाभिरश्विना विषम्।
समूर्जꣳ सꣳ रयिं दधुः। अश्विना नमुचेस्सुतम्। सोमꣳ शुक्रं परिस्रुता।
सरस्वती तमाभरत्। बर्हिषेन्द्राय पातवे। (61) कवष्यो न व्यचस्वतीः।
अश्विभ्यां न दुरो दिशः। इन्द्रो न रोदसी दुघे। दुहे कामान्त्सरस्वती।
उषासानक्तमश्विना। दिवेन्द्रꣳ सायमिन्द्रियैः। संजानाने सुपेशसा। सम्
ञ्जाते सरस्वत्या। पातं नो अश्विना दिवा। पाहि नक्तꣳ सरस्वति। (62)
दैव्या होतारा भिषजा। पातमिन्द्रꣳ सचा सुते। तिस्रस्त्रेधा सरस्वती। अश्विना
भारतीडा तीव्रं परिस्रुता। सोमम् इन्द्राय सुषुवुर्मदम्। अश्विना भेषजं मधु।
भेषजं नस्सरस्वती। इन्द्रे त्वष्टा यशः श्रियम्। रूपꣳ रूपमधुस्सुते।
ऋतुथेन्द्रो वनस्पतिः। शशमानः परिस्रुता। कीलालमश्विभ्यां मधु।

P.No.

दुहे धेनुस्सरस्वती । गोभिर्न सोममश्विना । ~~गोभिर्न सोममश्विना~~ ।
मासरेण परिष्कृता । समधाताꣳ सरस्वत्या । स्वाहेन्द्रे सुतं मधु ।(63) 12

अश्विना हविरिन्द्रियम् । नमुचेर्धिया सरस्वती । आशुक्रमासुराद्वसु ।
मघमिन्द्राय जभ्रिरे । यमश्विना सरस्वती । हविषेन्द्रमवर्धयन् । स बिभेद
वलं मघम् । नमुचावासुरे सचा । तमिन्द्रं पशवस्सचा । अश्विनोभा
सरस्वती ।(64) दधाना अभ्यनूषत । हविषा यज्ञमिन्द्रियम् । य इन्द्र इन्द्रि-
यँ दधुः । सविता वरुणो भगः । स सुत्रामा हविष्पतिः । यजमानाय सश्च-
त । सविता वरुणो दधत् । यजमानाय दाशुषे । आदत्त नमुचेर्वसु । सुत्रामा
बलमिन्द्रियम् ।(65) वरुणः क्षत्रमिन्द्रियम् । भगेन सविता श्रियम् ।
सुत्रामा यशसा बलम् । दधाना यज्ञमाशत । अश्विना गोभिरिन्द्रि-
यम् । अश्वेभिर्वीर्यं बलम् । हविषेन्द्रꣳ सरस्वती । यजमानमवर्धयन् ।
ता नासत्या सुपेशसा । हिरण्यवर्तनी नरा । सरस्वती हविष्मती । इन्द्र
कर्मसु नोवत । ता भिषजा सुकर्मणा । सा सुदुघा सरस्वती । स
वृत्रहा शतक्रतुः । इन्द्राय दधुरिन्द्रियम् ।(66) 13

P.No.

देवं बर्हिस्सरस्वती । सुदेवमिन्द्रे अश्विना । तेजो न चक्षुरक्ष्योः ।
बर्हिषा दधुरिन्द्रियम् । वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज । देवी द्वारो
अश्विना । भिषजेन्द्रे सरस्वती । प्राणं न वीर्यं नसि द्वारो दधुरिन्द्रि
यम् । वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज । (67) देवी उषासावश्विना ।
भिषजेन्द्रे सरस्वती । बलं न वाचमास्ये । उषाभ्यां दधुरिन्द्रियम् ।
वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज । देवी जोष्ट्री अश्विना । सुत्रामेन्द्रे सर
स्वती । श्रोत्रं न कर्णयोर्यशः । जोष्ट्रीभ्यां दधुरिन्द्रियम् । वसुवने वसु
धेयस्य वियन्तु यज । (68) देवी ऊर्जाहुती दुघे सुदुघे । पयसेन्द्रꣳ
सरस्वत्यश्विना भिषजावत । शुक्रं न ज्योतिस्स्तनयोराहुती धत्त इन्द्रियम् ।
वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज । देवा देवानां भिषजा । होतारा विन्द्र
मश्विना । वषट्कारैस्सरस्वती । त्विषिं न हृदये मतिम् । होतृभ्यां दधुरि
न्द्रियम् । वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज । (69) देवीस्तिस्रस्तिस्रो
देवीः । सरस्वत्यश्विना भारती डा । शूषं न मध्ये नाभ्याम् । इन्द्राय दधु
रिन्द्रियम् । वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज । देव इन्द्रो नराशꣳसः ।
त्रिवरूथस्सरस्वत्याश्विभ्यामीयते रथः । रेतो न रूपममृतं जनि
त्रम् । इन्द्राय त्वष्टा दधदिन्द्रियाणि । वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु
यज । (70) देव इन्द्रो वनस्पतिः । हिरण्यपर्णो अश्विभ्याम् । सरस्व
त्यास्सुपिप्पलः । इन्द्राय पच्यते मधु । ओजो न जूतिमृषभो

P.No.

न भामम् । वनस्पतिर्नो दधदिन्द्रियाणि । वसुवने वसुधेयस्य
वियन्तु यज । देवं बर्हिर्वारितीनाम् । अध्वरे स्तीर्णमश्विभ्याम् ।
ऊर्णम्रदाः सरस्वत्याः (71) स्योनमिन्द्र ते सदः । ईशायै मन्युगं
राजानं बर्हिषा दधुरिन्द्रियम् । वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज ।
देवो अग्निः स्विष्टकृत् । देवान्यक्षद्यथायथम् । होतारा विन्द्रमश्विना ।
वाचा वाचगं सरस्वतीम् । अग्निगं सोमगं स्विष्टकृत् । स्विष्ट इन्द्र
स्सुत्रामा सविता वरुणो भिषक् । इष्टो देवो वनस्पतिः । स्विष्टा देवा
आज्यपाः । इष्टो अग्निरग्निना । होता होत्रे स्विष्टकृत् । यशो न दध
दिन्द्रियम् । ऊर्जमपचितिगं स्वधाम् । वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज ।
(72) 14

अग्निमद्य होतारमवृणीत । अयगं सुता सुती यजमानः । पचन्पक्तीः ।
पचन्पुरोडाशान् । गृह्णन्ग्रहान् । बध्नन्नश्विभ्यां छागगं सरस्वत्या इन्द्राय ।
बध्नन्सरस्वत्यै मेषमिन्द्रायाश्विभ्याम् । बध्नन्निन्द्रायर्षभमश्विभ्यागं सर
स्वत्यै । सूपस्था अद्य देवो वनस्पतिरभवत् । अश्विभ्यां छागेन सरस्वत्या
इन्द्राय । (73) सरस्वत्यै मेषेणेन्द्रायाश्विभ्याम् । इन्द्रायर्षभेणाश्विभ्यागं
सरस्वत्यै । अक्षगं स्तान्मेदस्तः प्रतिपचताग्रभीषुः । अवीवृधन्त ग्रहैः ।
अपाताम श्विना सरस्वतीन्द्रस्सुत्रामा वृत्रहा । सोमान्सुरामणः । उपो
उक्थामदाः श्रौ क्षिमदा अदन् । अवीवृधन्ताङ्गूषैः । त्वामद्यर्ष

P.No.

आर्षेयर्षीणांनपादवृणीत। अयगं सुता सुती यजमानः। बहुभ्य
आ संगतेभ्यः। एष मे देवेषु वसु वार्यायक्ष्यत इति। ता या देवा देव
दानान्यदुः। तान्यस्मा आ च शास्स्व। आ च गुरस्व। इषितश्च होतरसि
भद्रवाच्याय प्रेषितो मानुषः सूक्तवाकाय सूक्ता ब्रूहि। (74) 15

उशन्तस्त्वा हवामह आ नो अग्ने सुकेतुना। त्वगं सोम महे भगं त्वगं सोम
प्रचिकितो मनीषा। त्वया हि नः पितरस्सोम पूर्वे त्वगं सोम पितृभिः
संविदानः। बर्हिषदः पितर आ हं पितॄन्। उपहूताः पितरोऽग्निष्वात्ताः पितरः।
अग्निष्वात्तानृतुमतो हवामहे। नराशगंसे सोमपीथं य आशुः। ते नो अर्व
न्तः सुहवा भवन्तु। शं नो भवन्तु द्विपदे शं चतुष्पदे। ये अग्निष्वात्ता येऽन
ग्निष्वात्ताः। (75) अगं होमुचः पितरस्सोम्यासः। परेवरेऽमृतासो
भवन्तः। अधिब्रुवन्तु ते अवन्त्वस्मान्। वान्यायै दुग्धे जुषमाणाः
करम्भम्। उदीराणा अवरे परे च। अग्निष्वात्ता ऋतुभिस्संविदानाः।
इन्द्रवन्तो हविरिदं जुषन्ताम्। यदग्ने कव्यवाहन त्वमग्न ईडितो जातवेदः।
मातल्लीकव्यैः। ये तातृपुर्देवत्रा जेहमानाः। होत्रावृधस्स्तोमतष्टासो अ
र्कैः। आग्ने याहि सुविदत्रेभिरर्वाङ्। सत्यैः कव्यैः पितृभिर्घर्मसद्भिः।
हव्यवाहमजरं पुरुप्रियम्। अग्निं घृतेन हविषा सपर्यन्। उपासदं
कव्यवाहं पितॄणाम्। स नः प्रजां वीरवतीगं समृण्वतु। (76) 16

P.No.

होता यक्षदिडस्पदे। समिधानं महद्यशः। सुषमिद्धं वरेण्यम्। अग्नि
मिन्द्रं वयोधसम्। गायत्रीं छन्द इन्द्रियम्। त्र्यविं गां वयो दधत्।
वेत्वाज्यस्य होतर्यज। होता यक्षच्छुचिव्रतम्। तनूनपातमुद्भिदम्।
यं गर्भमदितिर्दधे। (77) शुचिमिन्द्रं वयोधसम्। उष्णिहं छन्द
इन्द्रियम्। दित्यवाहं गां वयो दधत्। वेत्वाज्यस्य होतर्यज। होता
यक्षदीडेन्यम्। ईडितं वृत्रहन्तमम्। इडाभिरीड्यं सहः। सोम
मिन्द्रं वयोधसम्। अनुष्टुभं छन्द इन्द्रियम्। त्रिवत्सं गां वयो
दधत्। (78) वेत्वाज्यस्य होतर्यज। होता यक्षत्सुबर्हिषदम्। पूष
ण्वन्तममर्त्यम्। सीदन्तं बर्हिषि प्रिये। अमृतेन्द्रं वयोधसम्। बृहतीं
छन्द इन्द्रियम्। पंचाविं गां वयो दधत्। वेत्वाज्यस्य होतर्यज। होता
यक्षद्व्यचस्वतीः। सुप्रायणा ऋतावृधः। (79) द्वारो देवीर्हिरण्ययीः।
ब्रह्माण इन्द्रं वयोधसम्। पंक्तिं छन्द इहेन्द्रियम्। तुर्यवाहं गां वयो
दधत्। वेत्वाज्यस्य होतर्यज। होता यक्षत्सुपेशसा। सुशिल्पे बृहती उभे।
नक्तोषासा न दर्शते। विश्वमिन्द्रं वयोधसम्। त्रिष्टुभं छन्द इन्द्रियम्।
(80) पष्ठवाहं गां वयो दधत्। वेत्वाज्यस्य होतर्यज। होता यक्षत्प्रचेत
सा देवानामुत्तमं यशः। होतारा दैव्या कवी। सयुजेन्द्रं वयोधसम्।
जगतीं छन्द इहेन्द्रियम्। अनड्वाहं गां वयो दधत्। वेत्वाज्यस्य
होतर्यज। होता यक्षत्पेशस्वतीः। (81) तिस्रो देवीर्हिरण्ययीः। भारती

P.No.

बृहतीश्च महीः। पातिमिन्द्रं वयोधसम्। विराजं छन्द इहेन्द्रियम्। धेनुं
गां न वयो दधत्। वेत्वाज्यस्य होतर्यज। होता यक्षत्सुरेतसम्। त्वष्टारं
पुष्टिवर्धनम्। रूपाणि बिभ्रतं पृथक्। पुष्टिमिन्द्रं वयोधसम्। (४२)
द्विपदं छन्द इहेन्द्रियम्। उक्षाणं गां न वयो दधत्। वेत्वाज्यस्य होत
र्यज। होता यक्षच्छतक्रतुम्। हिरण्यपर्णमुक्थिनम्। रशनां बिभ्रतं
वशिम्। भगमिन्द्रं वयोधसम्। ककुभं छन्द इहेन्द्रियम्। वशां वेहतं
गां न वयो दधत्। वेत्वाज्यस्य होतर्यज। होता यक्षत्स्वाहाकृतीः।
अग्निं गृहपतिं पृथक्। वरुणं भेषजं कविम्। क्षत्रमिन्द्रं वयोधसम्।
अतिच्छन्दसं छन्द इन्द्रियम्। बृहदृषभं गां वयो दधत्। वेत्वाज्यस्य
होतर्यज। (४३) ।७

समिद्धो अग्निस्समिधा। सुषमिद्धो वरेण्यः। गायत्री छन्द इन्द्रियम्।
त्र्यविर्गौर्वयो दधुः। तनूनपाच्छुचिव्रतः। तनूनपाच्च सरस्वती।
उष्णिक्छन्द इन्द्रियम्। दित्यवाड्गौर्वयो दधुः। इडाभिरग्निरीड्यः।
सोमो देवो अमर्त्यः। (४४) अनुष्टुप्छन्द इन्द्रियम्। त्रिवत्सो गौर्वयो
दधुः। सुबर्हिरग्निः पूषण्वान्। स्तीर्णबर्हिरमर्त्यः। बृहती छन्द इन्द्रि
यम्। पंचाविर्गौर्वयो दधुः। दुरो देवीर्दिशो महीः। ब्रह्मा देवो बृहस्पतिः।
पंक्तिश्छन्द इहेन्द्रियम्। तुर्यवाड्गौर्वयो दधुः। (४५) उषे यह्वी

P.No.

सुपेशसा । विश्वे देवा अमर्त्याः । त्रिष्टुप्छन्द इन्द्रियम् । पष्ठवाड्गौ
र्वयो दधुः । दैव्या होतारा भिषजा । इन्द्रेण सयुजा युजा । जगती छन्द
इहेन्द्रियम् । अनड्वान्गौर्वयो दधुः । तिस्र इडा सरस्वती । भारती मरुतो
विशः । (४६) विराट्छन्द इहेन्द्रियम् । धेनुर्गौर्न वयो दधुः । ~~[illegible]~~
त्वष्टा तुरीपो अद्भुतः । इन्द्राग्नी पुष्टिवर्धना । द्विपाच्छन्द इहेन्द्रियम् ।
उक्षा गौर्न वयो दधुः । शमिता नो वनस्पतिः । सविता प्रसुवन्भगम् ।
ककुप्छन्द इहेन्द्रियम् । वशा वेहद्गौर्न वयो दधुः । स्वाहा यज्ञं वरुणः ।
सुक्षत्रो भेषजं करत् । अतिच्छन्दा इछन्द इन्द्रियम् । बृहदृषभो गौ
र्वयो दधुः । (४७) ।४

वसन्तेनर्तुना देवाः । वसवस्त्रिवृता स्तुतम् । रथन्तरेण तेजसा । हविरिन्द्रे वयो
दधुः । ग्रीष्मेण देवा ऋतुना । रुद्राः पञ्चदशे स्तुतम् । बृहता यशसा बलम् ।
हविरिन्द्रे वयो दधुः । वर्षाभिरृतुना । दित्याः । स्तोमे सप्तदशे स्तुतम् । (४८)
वैरूपेण विशौजसा । हविरिन्द्रे वयो दधुः । शारदेनर्तुना देवाः । एकविंश
ऋभवस्स्तुतम् । वैराजेन श्रिया । श्रियम् । हविरिन्द्रे वयो दधुः । हेमन्तेनर्तुना
देवाः । मरुतस्त्रिणवे स्तुतम् । बलेन शक्वरीस्सहः । हविरिन्द्रे वयो दधुः
शैशिरेणर्तुना देवाः । त्रयस्त्रिंगंशेमृतगं स्तुतम् । सत्येन रेवतीः क्षत्रम् ।
हविरिन्द्रे वयो दधुः । (४९) ।५

P.No.

देवं बर्हिरिन्द्रं वयोधसम्। देवं देवमवर्धयत्। गायत्रिया छन्दसेन्द्रियम्। तेज इन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज। देवीर्द्वारो देवमिन्द्रं वयोधसम्। देवीर्देवमवर्धयन्। उष्णिहा छन्दसेन्द्रियम्। प्राणमिन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज। (१०) देवी देवं वयोधसम्। उषे इन्द्रमवर्धताम्। अनुष्टुभा छन्दसेन्द्रियम्। वाचमिन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज। देवी जोष्ट्री देवमिन्द्रं वयोधसम्। देवी देवमवर्धताम्। बृहत्या छन्दसेन्द्रियम्। श्रोत्रमिन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज। (११) देवी ऊर्जाहुती देवमिन्द्रं वयोधसम्। देवी देवमवर्धताम्। पंक्त्या छन्दसेन्द्रियम्। शुक्रमिन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज। देवा दैव्या होतारा देवमिन्द्रं वयोधसम्। देवा देवमवर्धताम्। त्रिष्टुभा छन्दसेन्द्रियम्। त्विषिमिन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज। (१२) देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीर्वयोधसम्। पतिमिन्द्रमवर्धयन्। जगत्या छन्दसेन्द्रियम्। बलमिन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज। देवो नराशंसो देवमिन्द्रं वयोधसम्। देवो देवमवर्धयत्। विराजा छन्दसेन्द्रियम्। रेत इन्द्रे वयो दधत्। वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज। (१३) देवो वनस्पतिर्देवमिन्द्रं वयोधसम्।

P.No.

देवो देव मवर्धयत। द्विपदा छन्दसेन्द्रियम। भगमिन्द्रे वयो दधत।
वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज। देवं बर्हिर्वारितीनां देवमिन्द्रं वयोधसम।
देवन्देवमवर्धयत। ककुभा छन्दसेन्द्रियम। यश इन्द्रे वयो दधत।
वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज। देवो अग्निस्स्विष्टकृद्देवमिन्द्रं वयोधसम।
देवो देव मवर्धयत। अतिच्छन्दसा छन्दसेन्द्रियम। क्षत्रमिन्द्रे वयो
दधत। वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज। (१५) २०

इति द्वितीयाष्टके षष्ठः प्रश्नः

P.No.

द्वितीयाष्टके सप्तमः प्रश्नः

ओम् । त्रिवृत्स्तोमो भवति । ब्रह्मवर्चसं वै । त्रिवृत् । ब्रह्मवर्चसमेवावरुन्धे ।
अग्निष्टोमस्सोमो भवति । ब्रह्मवर्चसं वा अग्निष्टोमः । ब्रह्मवर्चसमेवावरुन्धे ।
रथन्तरगं साम भवति । ब्रह्मवर्चसं वै रथन्तरम् । ब्रह्मवर्चसमेवावरुन्धे ।
परिस्रजी होता भवति । (1) अरुणो मिर्मिरस्त्रिशुक्रः । एतद्वै ब्रह्मवर्चसस्य
रूपम् । रूपेणैव ब्रह्मवर्चसमवरुन्धे । बृहस्पतिरकामयत देवानां पुरोधां
गच्छेयमिति । स एतं बृहस्पतिसवमपश्यत् । तमाहरत् । तेनायजत ।
ततो वै स देवानां पुरोधामगच्छत् । यः पुरोधाकामस्स्यात् । स बृहस्पति
सवेन यजेत । (2) पुरोधामेव गच्छति । तस्य प्रातस्सवने सन्नेषु नाराशगं
सेषु । एकादश दक्षिणा नीयन्ते । एकादश माध्यन्दिने सवने सन्नेषु नाराशगंसेषु ।
एकादश तृतीय सवने सन्नेषु नाराशगंसेषु । त्रयस्त्रिगंशत्सम्पद्यन्ते । त्रयस्त्रिगं
शद्वै देवताः । देवता एवावरुन्धे । अश्वश्चतुस्त्रिगंशः । प्राजापत्यो वा अश्वः ।
(3) प्रजापतिश्चतुस्त्रिगंशो देवतानाम् । यावतीरेव देवताः । ता एवावरुन्धे ।
कृष्णाजिनेऽभिषिञ्चति । ब्रह्मणो वा एतद्रूपम् । यत्कृष्णाजिनम् । ब्रह्मवर्चसे
नैवैनगं समर्धयति । आज्येनाभिषिञ्चति । तेजो वा आज्यम् । तेज एवास्मि
न्दधाति । (4)

यदाग्नेयो भवति । अग्निमुखा ह्यृद्धिः । अथ यत्पौष्णः । पुष्टिर्वै पूषा ।
पुष्टिर्वैश्यस्य । पुष्टिमेवावरुन्धे । प्रसवाय सावित्रः । अथ यत्त्वाष्ट्रः ।

(ऊगर्वा अन्नाद्यं दाधि ।

त्वष्टा हि रूपाणि विकरोति। निर्वरुणत्वायैव वारुणः। (5) अथो य एव कश्च सन्त्सूयते। स हि वारुणः। अथ यद्वैश्वदेवः। वैश्वदेवो हि वैश्यः। अथ यन्मारुतः। मारुतो हि वैश्यः। सप्तैतानि हवीꣳषि भवन्ति। सप्तगणा वै मरुतः। पृश्निः पष्ठौही मारुत्यालभ्यते। विड्वै मरुतः। विश एवैतन्मध्यतो भिषिच्यते। तस्माद्ब्राह्मण एव विशः प्रियः। विशो हि मध्यतोभिषिच्यते। ऋषभचर्मेध्यभिषिञ्चति। स हि प्रजनयिता। दध्नाभिषिञ्चति। ऊर्जैवैनं मन्नाद्येन समर्धयति। (6) 2

यदाग्नेयो भवति। आग्नेयो वै ब्राह्मणः। अथ यत्सौम्यः। सौम्यो हि ब्राह्मणः। प्रसवायैव सावित्रः। अथ यद्बार्हस्पत्यः। एतद्वै ब्राह्मणस्य वाक्पतीयम्। अथ यदग्नीषोमीयः। आग्नेयो वै ब्राह्मणः। तौ यदा संगच्छेते। (7) अथ वीर्यवत्तरो भवति। अथ यत्सारस्वतः। एतद्धि प्रत्यक्षं ब्राह्मणस्य वाक्पतीयम्। निर्वरुणत्वायैव वारुणः। अथो य एव कश्च सन्त्सूयते। स हि वारुणः। अथ यद्द्यावापृथिव्यः। इन्द्रो वृत्राय वज्रमुदयच्छत्। तं द्यावापृथिवी नान्वमन्येताम्। तमेतेनैव भागधेयेनान्वमन्येताम्। (8) वज्रस्य वा एषोनुमानाय। अनुमतवज्रस्सूयाता इति। अष्टावेतानि हवीꣳषि भवन्ति। अष्टाक्षरा गायत्री। गायत्री ब्रह्मवर्चसम्। गायत्रियैव ब्रह्मवर्चसमवरुन्धे। हिरण्येन घृतमुत्पुनाति। तेजस एव रुचे। कृष्णाजिनेभिषिञ्चति। ब्रह्मणो वा एत

P.No.

ऋक्सामयो रूपम्। यत्कृष्णाजिनम्। ब्रह्मन्नेवैनमृक्सामयोरध्यभि
षिञ्चति। घृतेनाभिषिञ्चति। तथा वीर्यवत्तरो भवति। (9) 3

न वै सोमेन सोमस्य सवोऽस्ति। हतो ह्येषः। अभिषुतो ह्येषः। न हि हत
स्सूयते। सौमीगं सूतवशामालभते। सोमो वै रेतोधाः। रेत एव तद्दधाति।
सौम्यर्चाभिषिञ्चति। रेतोधा ह्येषा। रेतस्सोमः। रेत एवास्मिन्दधाति।
यत्किंच राजसूयमृते सोमम्। तत्सर्वं भवति। अषाढं युत्सु पृतनासु पप्रिम्।
सुवर्षामप्स्वां वृजनस्य गोपाम्। भरेषुजागं सुक्षितिगं सुश्रवसम्।
जयन्तं त्वा मनु मदेम सोम। (10) 4

यो वै सोमेन सूयते। स देवसवः। यः पशुना सूयते। स देवसवः। य इष्ट्या
सूयते। स मनुष्यसवः। एतं वै पृथये देवाः प्रायच्छन्। ततो वै सोऽप्यारण्यानां
पशूनामसूयत। यावतीः कियतीश्च प्रजा वाचं वदन्ति। तासागं सर्वासागं
सूयते। (11) य एतेन यजते। य उचैनमेवं वेद। नाराशगंस्यर्चाभि
षिञ्चति। मनुष्या वै नराशगंसः। निह्नुत्य वावैतत्। अथाभिषिञ्चति।
यत्किंच राजसूयमनुत्तरवेदीकम्। तत्सर्वं भवति। ये मे पंचाशतं ददुः।
अश्वानागं सधस्तुतिः। द्युमदग्ने महिश्रवः। बृहत्कृधि मघोनाम्।
नृवदमृत नृणाम्। (12) 5

P.No.

एष गोसवः । षट्त्रिꣳश उक्थ्यो बृहत्साम । पवमाने कण्वरथन्तरं भवति । यो वै वाजपेयः स सम्राट्सवः । यो राजसूयः स वरुणसवः । प्रजापतिस्स्वाराज्यं परमेष्ठी । स्वाराज्यं गौरेव । गौरिव भवति । (13) य एतेन यजते । य उ चैनमेवं वेद । उभे बृहद्रथन्तरे भवतः । तद्धि स्वाराज्यम् । अयुतं दक्षिणाः । तद्धि स्वाराज्यम् । प्रतिधुषाऽभिषिञ्चति । तद्धि स्वाराज्यम् । अनुद्धते वेद्यै दक्षिणत आहवनीयस्य बृहतस्स्तोत्रं प्रत्यभिषिञ्चति । इयं वाव रथन्तरम् । (14) असौ बृहत् । अनयोरेवैनमनन्तर्हितमभिषिञ्चति । पशुस्तोमो वा एषः । तेन गोसवः । षट्त्रिꣳशस्सर्वः । रेवज्जातस्सहसा वृद्धः । क्षत्राणां क्षत्रभृत्तमो वयोधाः । महान्महित्वे तस्तभानः । क्षत्रे राष्ट्रे च जागृहि । प्रजापतेस्त्वा परमेष्ठिनस्स्वाराज्येनाभिषिञ्चामीत्याह । स्वाराज्यमेवैनं गमयति । (15) 6

सिꣳहे व्याघ्र उत या पृदाकौ । त्विषिरग्नौ ब्राह्मणे सूर्ये या । इन्द्रं या देवी सुभगा जजान । सा न आगन्वर्चसा संविदाना । या राजन्ये दुन्दुभावायतायाम् । अश्वस्य क्रन्द्ये पुरुषस्य मायौ । इन्द्रं या देवी सुभगा जजान । सा न आगन्वर्चसा संविदाना । या हस्तिनि द्वीपिनि या हिरण्ये । त्विषिरश्वेषु पुरुषेषु गोषु । (16) इन्द्रं या देवी सुभगा जजान । सा न आगन्वर्चसा संविदाना । रथे अक्षेषु वृषभस्य वाजे । वाते पर्जन्ये वरुणस्य शुष्मे ।

P.No.

इन्द्रं या देवी सुभगा जजान। सा न आगन्वर्चसा संविदाना। राडसि
विराडसि। सम्राडसि स्वराडसि। इन्द्राय त्वा तेजस्वते तेजस्वन्तग्ं
श्रीणामि। इन्द्राय त्वौजस्वत ओजस्वन्तग्ं श्रीणामि। (17) इन्द्राय
त्वा पयस्वते पयस्वन्तग्ं श्रीणामि। इन्द्राय त्वायुष्मत आयुष्मन्तग्ं
श्रीणामि। तेजोऽसि। तत्ते प्रयच्छामि। तेजस्वदस्तु मे मुखम्। तेजस्व
च्छिरो अस्तु मे। तेजस्वान्विश्वतः प्रत्यङ्। तेजसा संपिपृग्धि मा। ओ
जोऽसि। तत्ते प्रयच्छामि। (18) ओजस्वदस्तु मे मुखम्। ओजस्वच्छिरो
अस्तु मे। ओजस्वान्विश्वतः प्रत्यङ्। ओजसा संपिपृग्धि मा। पयोऽसि।
तत्ते प्रयच्छामि। पयस्वदस्तु मे मुखम्। पयस्वच्छिरो अस्तु मे। पयस्वा
न्विश्वतः प्रत्यङ्। पयसा संपिपृग्धि मा। (19) आयुरसि। तत्ते प्रयच्छामि।
आयुष्मदस्तु मे मुखम्। आयुष्मच्छिरो अस्तु मे। आयुष्मान्विश्वतः
प्रत्यङ्। आयुषा संपिपृग्धि मा। इममग्न आयुषे वर्चसे कृधि।
प्रियग्ं रेतो वरुण सोम राजन्। मातेवास्मा अदिते शर्म यच्छ। विश्वे देवा
जरदष्टिर्यथासत्। (20) आयुरसि विश्वायुरसि। सर्वायुरसि सर्वमायु
रसि। यतो वातो मनोजवाः। यतः क्षरन्ति सिन्धवः। तासां त्वा सर्वासाग्ं
रुचा। अभिषिञ्चामि वर्चसा। समुद्र इवासि गह्मना। सोम इवास्यदा
भ्यः। अग्निरिव विश्वतः प्रत्यङ्। सूर्य इव ज्योतिषा विभूः। (21) अपां
यो द्रवणे रसः। तमहमस्मा आमुष्यायणाय। तेजसे ब्रह्मवर्चसाय गृह्णामि।

P.No.

अपांय ऊर्मौ रसः। तमहमस्मा आमुष्यायणाय। ओजसे वीर्याय गृह्णामि। अपां यो मध्यतो रसः। तमहमस्मा आमुष्यायणाय। पुष्ट्यै प्रजननाय गृह्णामि। अपां यो यज्ञियो रसः। तमहमस्मा आमुष्यायणाय। आयुषे दीर्घायुत्वाय गृह्णामि। (२२) 7

अभि प्रेहि वीरयस्व। उग्रश्चेत्ता सपत्नहा। आतिष्ठ मित्रवर्धनः। तुभ्यं देवा अधि ब्रुवन्। अंकौ न्यंकावभित आतिष्ठ वृत्रहन्रथम्। आतिष्ठन्तं परि विश्वे अभूषन्। श्रियं वसानश्चरति स्वरोचाः। महत्तादस्यासुरस्य नाम। आ विश्वरूपो अमृतानि तस्थौ। अनु त्वेन्द्रो मदत्वनु बृहस्पतिः। (२३)
अनु सोमो अन्वग्निरावीत्। अनु त्वा विश्वे देवा अवन्तु। अनु सप्त राजानो य उताभिषिक्ताः। अनु त्वा मित्रावरुणाविहावतम्। अनु द्यावापृथिवी विश्वशम्भू। सूर्यो अहोभिरनु त्वावतु। चन्द्रमा नक्षत्रैरनु त्वावतु। द्यौश्च त्वा पृथिवी च प्रचेतसा। शुक्रो बृहद्दक्षिणा त्वा पिपर्तु। अनु स्वधा चिकितागुं सोमो अग्निः आयं पृणक्तु रजसी उपस्थम्। (२४) 8

प्रजापतिः प्रजा असृजत। ता अस्मात्सृष्टाः पराचीरायन्। स एतं प्रजापतिरोदनमपश्यत्। सोन्नं भूतोतिष्ठत्। ता अन्यत्रान्नाद्यमवित्त्वा। प्रजापतिं प्रजा उपावर्तन्त। अन्नमेवैनं भूतं पश्यन्तीः प्रजा उपावर्तन्त।

यद्ब्राह्मण एव रोहिणी। तस्मादेव। अथो वर्ष्मैवैनꣳ समानानां
करोति। उद्यता सूर्येण कार्यः।

य एतेन यजते। य उ चैनमेवं वेद। सर्वाण्यन्नानि भवन्ति। (२५)
सर्वे पुरुषाः। सर्वाण्येवान्नान्यवरुन्धे। सर्वान्पुरुषान्। राडसि विराड
सीत्याह। स्वाराज्यमेवैनं गमयति। यद्धिरण्यं ददाति। तेजस्तेनावरुन्धे।
यत्तिसृधन्वम्। वीर्यं तेन। यदष्ट्राम्। (२६) पुष्टिं तेन। यत्कमण्डलुम्।
आयुष्टेन। यद्धिरण्यमाबध्नाति। ज्योतिर्वै हिरण्यम्। ज्योतिरेवास्मि
न्दधाति। अथो तेजो वै हिरण्यम्। तेज एवात्मन्धत्ते। यदोदनं प्राश्नाति।
एतदेव सर्वमवरुन्ध्ये। (२७) तदस्मिन्नेकधाधात्। रोहिण्यां कार्यः। ऋद्ध
न्तं वा एतं सर्वाः प्रजाः प्रतिनन्दन्ति। दिदृक्षेण्यो दर्शनीयो भवति। य
एवं वेद। ब्रह्मवादिनो वदन्ति। (२८) अवेत्यो वभृथा ३ ना ३ इति।
यद्दर्भपुञ्जीलैः पवयति। तास्विदेवावैति। तन्नावैति। त्रिभिः पवयति।
त्रय इमे लोकाः। एभिरेवैनं लोकैः पवयति। अथो अपां वा एतत्तेजो
वर्चः। यद्दर्भाः। यद्दर्भपुञ्जीलैः पवयति। अपामेवैनं तेजसा वर्चसा
भिषिञ्चति। (२९) १

प्रजापतिरकामयत बहोर्भूयान्त्स्यामिति। स एतं पंचशारदीयमपश्यत्।
तमाहरत्। तेन। यजत। ततो वै स बहोर्भूयानभवत्। यः कामयेत बहो
र्भूयान्त्स्यामिति। स पंचशारदीयेन यजेत। बहोरेव भूयान्भवति।
मरुत्स्तोमो वा एषः। मरुतो हि देवानां भूयिष्ठाः। (३०) बहुर्भवति।

P.No.

य एतेन यजते । य उ चैनमेवं वेद । पञ्चशारदीयो भवति । पञ्च वा
ऋतवस्संवत्सरः । ऋतुष्वेव संवत्सरे प्रतितिष्ठति । अथो पञ्चाक्षरा
पङ्क्तिः । पाङ्क्तो यज्ञः । यज्ञमेवावरुन्धे । सप्तदशग्ंस्तोमा नातियन्ति ।
सप्तदशः प्रजापतिः । प्रजापतेराप्त्यै । (31) 10

अगस्त्यो मरुद्भ्य उक्ष्णः प्रौक्षत् । तानिन्द्र आदत्त । त एनं वज्रमुद्यत्या
भ्यायन्त । तानगस्त्यश्चैवेन्द्रश्च कयाशुभीयेनाशमयताम् । ताञ्छान्ताननु
पाह्वयत । यत्कयाशुभीयं भवति शान्त्यै । तस्मादेत ऐन्द्रामारुता उक्षाणः
सवनीया भवन्ति । त्रयः प्रथमेऽहन्नालभ्यन्ते । एवं द्वितीये । एवं तृतीये ।
(32) एवं चतुर्थे । पञ्चोत्तमेऽहन्नालभ्यन्ते । वर्षिष्ठमिव ह्येतदहः । वर्षिष्ठ
स्समानानां भवति । य एतेन यजते । य उ चैनमेवं वेद । स्वाराज्यं वा एष
यज्ञः । एतेन वा एककयावा कान्दमस्स्वाराज्यमगच्छत् । स्वाराज्यं
गच्छति । य एतेन यजते । (33) य उ चैनमेवं वेद । मारुतो वा एष स्तोमः ।
एतेन वै मरुतो देवानां भूयिष्ठा अभवन् । भूयिष्ठस्समानानां भवति ।
य एतेन यजते । य उ चैनमेवं वेद । पञ्चशारदीयो वा एष यज्ञः । आ पञ्चमा
त्पुरुषादन्नमत्ति । य एतेन यजते । य उ चैनमेवं वेद । सप्तदशग्ंस्तोमा
नातियन्ति । सप्तदशः प्रजापतिः । प्रजापतेरेव नैति । (34) 11

P.No.

अस्याजरासो दमामरित्राः। अर्चद्धूमासो अग्नयः पावकाः।
श्वितीचयः श्वात्रासो भुरण्यवः। वनर्षदो वायवो न सोमाः। यजानो
मित्रावरुणा। यजा देवाँ ऋतं बृहत्। अग्ने यक्षि स्वं दमम्। अश्विना
पिबतं सुतम्। दीद्यग्नी शुचिव्रता। ऋतुना यज्ञवाहसा। (35) द्वे विरूपे
चरतः स्वर्थे। अन्यान्या वत्समुपधापयेते। हरिरन्यस्यां भवति स्व
धावान् शुक्रो अन्यस्यां ददृशे सुवर्चाः। पूर्वापरं चरतो माययैतौ। शिशू
क्रीडन्तौ परियातो अध्वरम्। विश्वान्यन्यो भुवनाभिचष्टे। ऋतूनन्यो
विदधज्जायते पुनः। त्रीणि शता त्री सहस्राण्यग्निम्। त्रिंशच्च देवा
नव चासपर्यन्। (36) औक्षन्घृतैरस्तृणन्बर्हिरस्मै। आदिद्धोतारं
न्यषादयन्त। अग्निनाग्निः समिध्यते। कविर्गृहपतिर्युवा। हव्यवाड्जु
ह्वास्यः। अग्निर्देवानां जठरम्। पूतदक्षः कविक्रतुः। देवो देवेभिरागमत्।
अग्निश्रियो मरुतो विश्वकृष्टयः। आत्वेषमुग्रमव ईमहे वयम्। (37)
ते स्वानिनो रुद्रिया वर्षनिर्णिजः। सिंहा न हेषक्रतवः सुदानवः। यद्युत्तमे
मरुतो मध्यमे वा। यद्वावमे सुभगासो दिवि ष्ठ। ततो नो रुद्रा उत वान्वस्य।
अग्ने वित्ताद्धविषो यद्यजामः। ईडे अग्निं स्ववसं नमोभिः। इह
प्रसत्तो विचयत्कृतं नः। रथैरिव प्रभरे वाजयद्भिः। प्रदक्षिणिन्मरुतां
स्तोममृध्याम्। (38) श्रुधि श्रुत्कर्ण वह्निभिः। देवैरग्ने सयावभिः।
आसीदन्तु बर्हिषि। मित्रो वरुणो अर्यमा। प्रातर्यावाणो अध्वरम्।

P.No.

विश्वेषामदितिर्यज्ञियानाम् । विश्वेषामतिथिर्मानुषाणाम् । अग्नि
र्देवानामव आवृणानः सुमृडीको भवतु । विश्ववेदाः । त्वे अग्ने सुमतिं
भिक्षमाणाः । (39) दिविश्रवो दधिरे यज्ञियासः । नक्ता च चक्रुरुषसा
विरूपे । कृष्णं च वर्णमरुणं च सन्धुः । त्वामग्न आदित्यास आस्य
म् । त्वां जिह्वागं शुचयश्चक्रिरे कवे । त्वागं रातिषाचो अध्वरेषु सश्चि
रे । त्वे देवा हविरदन्त्याहुतम् । नि त्वा यज्ञस्य साधनम् । अग्ने हो
तारमृत्विजम् । वनुष्वद्देव धीमहि प्रचेतसम् । जीरं दूतममर्त्यम् । (40)
12

तिष्ठा हरी रथ आ युज्यमाना याहि । वायुर्न नियुतो नो अच्छ ।
पिबास्यन्धो अभिसृष्टो अस्मे । इन्द्रस्स्वाहा ररिमा ते मदाय । कस्य
वृषा सुते सचा । नियुत्वान्वृषभो रणत् । वृत्रहा सोमपीतये । इन्द्रं वयं
महाधने । इन्द्रमर्भे हवामहे । युजं वृत्रेषु वज्रिणम् । (41) द्विता यो वृत्र
हन्तमः । विद इन्द्रश्शतक्रतुः । उप नो हरिभिस्सुतम् । स सूर आ जन
यञ्ज्योतिरिन्द्रम् । अया धिया तरणिरद्रिबर्हाः । ऋतेन शुष्मी नव
मानो अर्कैः । व्युस्रिधो अस्रो अद्रिर्बिभेद । उत त्यदाश्वश्वियम् ।
यदिन्द्र नाहुषीष्वा । अग्रे विक्षु प्रदीदयत् । (42) भरेष्विन्द्रगं सुह
वगं हवामहे । अगंहोमुचगं सुकृतं दैव्यं जनम् । अग्निं मित्रं
वरुणगं सातये भगम् । द्यावापृथिवी मरुतस्स्वस्तये । महि

P.No.

क्षेत्रं पुरुश्चन्द्रं विविद्वान् । आदित्सखिभ्यश्चरथगं समैरत् ।
इन्द्रो नृभिरजनद्दीद्यानस्साकम् । सूर्यमुषसं गातुमग्निम् । उरुं नो
लोकमनु नेषि विद्वान् । सुवर्वज्ज्योतिरभयगंस्वस्ति । (43)
ऋष्वा त इन्द्र स्थविरस्य बाहू । उपस्थेयाम शरणा बृहन्ता । आ नो
विश्वाभिरूतिभिस्सजोषाः । ब्रह्म जुषाणो हर्यश्व याहि । वरीवृजत्स्थ
विरेभिस्सुशिप्र । अस्मे दधद्वृषणगं शुष्ममिन्द्र । इन्द्राय गाव आ
शिरम् । दुदुह्रे वज्रिणे मधु । यत्सीमुपह्वरे विदत् । तास्ते वज्रिन्धे
नवो जोजयुर्नः । (44) गभस्तयो नियुतो विश्ववाराः । अहरहर्भूय
इज्जोगुवानाः । पूर्णा इन्द्रक्षुमतो भोजनस्य । इमां ते धियं प्रभ
रे मह्यो महीम् । अस्य स्तोत्रे धिषणा यत्त आनजे । तमुत्सवे च प्रस
वे च सासहिम् । इन्द्रं देवासश्शवसा मदन्ननु । (45) 13

प्रजापतिः पशूनसृजत । ते स्मात्सृष्टाः पराञ्च आयन् । तानग्निष्टोमेन
नाप्नोत् । तानुक्थ्येन नाप्नोत् । तान्षोडशिना नाप्नोत् । तान्रात्रिया नाप्नोत् ।
तान्सन्धिना नाप्नोत् । सोऽग्निमब्रवीत् । इमान्म ईप्सेति । तानग्निस्त्रिवृता
स्तोमेन नाप्नोत् । (46) स इन्द्रमब्रवीत् । इमान्म ईप्सेति । तानिन्द्रः
पंचदशेन स्तोमेन नाप्नोत् । स विश्वान्देवानब्रवीत् । इमान्म ईप्सतेति ।
तान्विश्वे देवास्सप्तदशेन स्तोमेन नाप्नुवन् । स विष्णुमब्रवीत् ।

P.No.

इमानमर्दूँ ऽसेति। तान् विष्णुरेकविग्ंशेन स्तोमेनाऽऽप्नोत्। वारवन्तीये
नावारयत। (47) इदं विष्णुर्विचक्रम इति व्यक्रमत। यस्मात्पशवः प्रप्रेव
भ्रग्ंशेरन्। स एतेन यजेत। यदाऽऽप्नोत्। तदप्तोर्यामस्याप्तोर्यामत्वम्।
एतेन वै देवा जैत्वानि जित्वा। यं काममकामयन्त तमाप्नुवन्। यं कामं
कामयते। तमेतेनाऽऽप्नोति। (48) 14

व्याघ्रोयमग्नौ चरति प्रविष्टः। ऋषीणां पुत्रो अभिशस्तिपा अयम्। नम
स्कारेण नमसा ते जुहोमि। मा देवानां मिथुया कर्मभागम्। सावीर्हि देव प्रस
वाय पित्रे। वर्ष्माणमस्मै वरिमाणमस्मै। अथास्मभ्यग्ं सवितस्सर्वताता।
दिवे दिव आसुवा भूरिपश्वः। भूतो भूतेषु चरति प्रविष्टः। स भूतानामधि
पतिर्बभूव। (49) तस्य मृत्यौ चरति राजसूयम्। स राजा राज्यमनुम
न्यतामिदम्। येभिश्शिल्पैः पप्रथानामदृग्ंहत्। येभिर्द्यामभ्यपिग्ंश
त्प्रजापतिः। येभिर्वाचं विश्वरूपाग्ं समव्ययत्। तेनेममग्न इह वर्चसा
समङ्ग्धि। येभिरादित्यस्तपति प्रकेतुभिः। येभिस्सूर्यो ददृशे चित्रभा
नुः। येभिर्वाचं पुष्कलेभिरव्ययत्। तेनेममग्न इह वर्चसा समङ्ग्धि। (50)
आयं भातु शवसा पञ्चकृष्टीः। इन्द्र इव ज्येष्ठो भवतु प्रजावान्। अस्मा
अस्तु पुष्कलं चित्रभानु। आयं पृणक्तु रजसी उपस्थम्। यत्तेशि
ल्पं कश्यपरोचनावत्। इन्द्रियावत्पुष्कलं चित्रभानु। यस्मिन्त्सूर्या

अर्पितास्सष्टत्साकम्। तस्मिन्राजानमधि विश्रयेमम्। द्यौरसि पृथि
व्यसि। व्याघ्रो वैयाघ्रेऽधि। (51) विश्रयस्व दिशो महीः। विशस्त्वा सर्वा
वाञ्छन्तु। मात्वद्राष्ट्रमधि भ्रशत्। या दिव्या आपः पयसा संबभूवुः।
या अन्तरिक्ष उत पार्थिवीर्याः। तासांत्वा सर्वासागं रुचा। अभिषि
ञ्चामि वर्चसा। अभित्वा वर्चसासिचं दिव्येन। पयसा सह। यथासा
राष्ट्रवर्धनः। (52) तथात्वा सविता करत्। इन्द्रं विश्वा अवीवृधन्। समुद्र
व्यचसं गिरः। रथीतमगं रथीनाम्। वाजानागं सत्पतिं पतिम्। वसवस्त्वा
पुरस्तादभिषिञ्चन्तु गायत्रेण छन्दसा। रुद्रास्त्वा दक्षिणतोऽभिषिञ्चन्तु
त्रैष्टुभेन छन्दसा। आदित्यास्त्वा पश्चादभिषिञ्चन्तु जागतेन छन्दसा।
विश्वेत्वा देवा उत्तरतोऽभिषिञ्चन्त्वानुष्टुभेन छन्दसा। बृहस्पतिस्त्वोपरिष्टा
दभिषिञ्चतु पांक्तेन छन्दसा। (53) अरुणं त्वा वृकमुग्रं खजंकरम्। रोच
मानं मरुतामग्रे अर्चिषः। सूर्यवन्तं मघवानं विषासहिम्। इन्द्रमुक्थेषु
नामहूतमगं हुवेम। प्रवाहवा सिसृतं जीवसेनः। आनो गव्यूतिमुक्षतं घृते
न। आनो जने श्रावयतं युवाना। श्रुतं मे मित्रावरुणा हवेमा। इन्द्रस्य ते
वीर्यकृतः। बाहू उपावहरामि। (54) 15

1 आतिष्ठ वृत्रहन्तमः। तुभ्यं देवा अधिब्रुवन्।

अभि प्रेहि वीरयस्व। उग्रश्चेत्ता सपत्नहा। अंकौ न्यंकावभितो रथं यौ।
ध्वान्तं वाताग्रमनु संचरन्तौ। दूरेहेतिरिन्द्रियावान्पतत्री। ते नोऽग्नयः
पप्रयः पारयन्तु। नमस्त ऋषे गद। अव्यथायै त्वा स्वधायै त्वा। (55)
मा न इन्द्राभितस्त्वदृष्वारिष्टासः। एवा ब्रह्मन्तवेदस्तु। तिष्ठा रथे
अधि यद्वज्रहस्तः। आ रश्मीन्देव युवसे स्वश्वः। आतिष्ठ वृत्रह
न्नातिष्ठन्तं परि। अनु त्वेन्द्रो मदत्वनु त्वा मित्रावरुणौ। द्यौश्च त्वा पृथि
वी च प्रचेतसा। शुक्रो बृहद्दक्षिणा त्वा पिपर्तु। अनु स्वधा चिकिताꣳ
सोमो अग्निः। अनु त्वावतु सविता सवेन। (56) इन्द्रं विश्वा अवीवृधन्।
समुद्रव्यचसं गिरः। रथीतमꣳ रथीनाम्। वाजानाꣳ सत्पतिं पतिम्।
परि मा सेन्या घोषाः। ज्यानां वृञ्जन्तु गृध्नवः। मेथिष्ठाः पिन्वमाना
इह। मां गोपतिमभि संविशन्तु। तन्मेऽनुमतिरनुमन्यताम्। तन्माता
पृथिवी तत्पिता द्यौः। (57) तद्ग्रावाणः सोमसुतो मयोभुवः। तद
श्विना शृणुतꣳ सौभगा युवम्। अव ते हेड उदुत्तमम्। एना व्याघ्रं
परिषस्वजानाः। सिꣳहꣳ हिन्वन्ति महते सौभगाय। समुद्रं न सुहवं
तस्थिवाꣳसम्। मर्मृज्यन्ते द्वीपिनमप्स्वन्तः। उदसौ वेतु सूर्यः। उदिदं
मामकं वचः। उदिहि देव सूर्य। सह वग्नुना मम। अहं वाचो विवाचनम्।
मयि वागस्तु धर्णसिः। यन्तु नदयो वर्षन्तु पर्जन्याः। सुपिप्पला ओषधयो
भवन्तु। अन्नवतामोदनवतामामिक्षवताम्। एषाꣳ राजा भूयासम्। (58) 16

P.No.

येकेशिनः प्रथमास्सत्रमासत । येभिराभृतं यदिदं विरोचते । तेभ्यो
जुहोमि बहुधा घृतेन । रायस्पोषेणेमं वर्चसा सगंसृजाथ । नतैर्ब्रह्म
णस्तपसो विमोकः । दिनाम्नी दीक्षा वशिनी ह्युग्रा । प्रकेशास्सुवते
काण्डिनो भवन्ति । तेषां ब्रह्मेदीशे वपनस्य नान्यः । आरोह प्रोष्ठं
विष्पहस्व शत्रून् । अवास्राग्दीक्षा वशिनी ह्युग्रा । (59) देहि दक्षिणां
प्रतिरस्वायुः । अथामुच्यस्व वरुणस्य पाशात् । येनावपत्सविता क्षुरेण ।
सोमस्य राज्ञो वरुणस्य विद्वान् । तेन ब्रह्माणो वपतेदमस्योर्जेमम् ।
रय्या वर्चसा सगंसृजाथ । मा ते केशाननु गाद्वर्च एतत् । तथा धाता
करोतु ते । तुभ्यमिन्द्रो बृहस्पतिः । सविता वर्च आदधात् । (60) तेभ्यो
निधानं बहुधा व्यैच्छन् । अन्तरा द्यावापृथिवी अपस्सुवः । दर्भस्त
म्बे वीर्यकृते निधाय । पौगंस्येनेमं वर्चसा सगंसृजाथ । बलं ते बाहुवो
स्सविता दधातु । सोमस्त्वानक्तु पयसा घृतेन । स्त्रीषु रूपमश्विनैतन्नि
धत्ताम् । पौगंस्येनेमं वर्चसा सगंसृजाथ । यत्सीमन्तं कंकतस्ते लि
लेख । यद्वा क्षुरः परिववर्ज वपगंस्ते । स्त्रीषु रूपमश्विनैतन्निधत्ताम् ।
पौगंस्येनेमगं सगंसृजाथो वीर्येण । (61) 17

इन्द्रं वै स्वा विशो मरुतो नापाचायन् । सोऽनपचाय्यमान एतं विघन
मपश्यत् । तमाहरत् । तेनायजत । तेनैवासां तृगं सगंस्तम्भं व्यहन् ।

P.No.

यद्व्यहन् । तद्विघनस्य विघनत्वम् । वि पाप्मानं भ्रातृव्यꣳ हते ।
य एतेन यजते । य उ चैनमेवं वेद । (62) यꣳ राजानं विशो नापचायेयुः ।
यो वा ब्राह्मणस्तमसा पाप्मना प्रावृतस्स्यात् । स एतेन यजेत । विघने
नैवैनान्विहत्य । विशामाधिपत्यं गच्छति । तस्य द्वे द्वादशे स्तोत्रे भव
तः । द्वे चतुर्विꣳशे । औद्भिद्यमेव तत् । एतद्वै क्षत्रस्यौद्भिद्यम् । यदस्मै
स्वा विशो बलिꣳ हरन्ति । (63) हरन्त्यस्मै विशो बलिम् । ऐनमप्रतिख्यातं
गच्छति । य एवं वेद । प्रबाहुग्वा अग्रे क्षत्राण्यातेपुः । तेषामिन्द्रः क्षत्रा
ण्यादत्त । न वा इमानि क्षत्राण्यभूवन्निति । तन्नक्षत्राणां नक्षत्रत्वम् । आ
श्रेयसो भ्रातृव्यस्य तेज इन्द्रियं दत्ते । य एतेन यजते । य उ चैनमेवं वेद । (64)
तद्यथा ह वै सचक्रिणौ कप्लकावुपावहितौ स्याताम् । एवमेतौ युग्मन्तौ
स्तोमौ । अयुक्षु स्तोमेषु क्रियेते पाप्मनोऽपहत्यै । अप पाप्मानं भ्रातृ
व्यꣳ हते । य एतेन यजते । य उ चैनमेवं वेद । तद्यथा ह वै सूतग्रामण्यः ।
एवं छन्दाꣳसि । तेष्वसावादित्यो बृहतीरभ्यूढः । (65) सतोबृहतीषु स्तु
वते सतोबृहन् । प्रजया पशुभिरसानीत्येव । व्यतिषक्ताभिस्स्तुवते । व्यति
षक्तं वै क्षत्रं विशा । विशैवैनं क्षत्रेण व्यतिषजति । व्यतिषक्ताभिस्स्तुवते ।
व्यतिषक्तो वै ग्रामणीस्सजातैः । सजातैरेवैनं व्यतिषजति । व्यतिषक्ताभि
स्स्तुवते । व्यतिषक्तो वै पुरुषः पाप्मभिः । व्यतिषक्ताभिरेवास्य पाप्मनो नुदते
(66) 18

इति द्वितीयाष्टके सप्तमः प्रश्नः ।

P.No.

द्वितीयाष्टके अष्टमः प्रश्नः

ओम् । पीवोन्नाग्ं रयिवृधस्सुमेधाः । श्वेतस्सिषक्ति नियुतामभिश्रीः ।
ते वायवे समनसो वितस्थुः । विश्वेन्नरः स्वपत्यानि चक्रुः । रायेनु यं जज्ञतू
रोदसी उभे । राये देवी धिषणा धाति देवम् । अधा वायुं नियुतस्सश्चत
स्वाः । उत श्वेतं वसुधितिं निरेके । आवायो प्रयाभिः । प्रवायुमच्छा बृहती
मनीषा । (1) बृहद्रयिं विश्ववारग्ं रथप्राम् । द्युतद्यामा नियुतः पत्यमानः ।
कविः कविमियक्षसि प्रयज्यो । आनो नियुद्भिश्शतिनीभिरध्वरम् । सहस्रिणीभि
रुपयाहि यज्ञम् । वायो अस्मिन्हविषि मादयस्व । यूयं पात स्वस्तिभिस्सदा नः ।
प्रजापते न त्वदेतान्यन्यः । विश्वा जातानि परिता बभूव । यत्कामास्ते जुहुम
स्तन्नो अस्तु । (2) वयग्ं स्याम पतयो रयीणाम् । रयीणां पतिं यजतं
बृहन्तम् । अस्मिन्भरे नृतमं वाजसातौ । प्रजापतिं प्रथमजामृतस्य । यजाम
देवमधि नो ब्रवीतु । प्रजापते त्वं निधिपाः पुराणः । देवानां पिता जनिता प्रजा
नाम् । पतिर्विश्वस्य जगतः परस्पाः । हविर्नो देव विहवे जुषस्व । तवेमे लोकाः
प्रदिशो दिशश्च । (3) परावतो निवत उद्वतश्च । प्रजापते विश्वसृज्जीव
धन्य इदं नो देव । प्रतिहर्य हव्यम् । प्रजापतिं प्रथमं यज्ञियानाम् । देवानामग्रे
यजतं यजध्वम् । स नो ददातु द्रविणग्ं सुवीर्यम् । रायस्पोषं विष्यतु नाभि
मस्मे । यो राय ईशे शतदाय उक्थ्यः । यः पशूनाग्ं रक्षिता विष्ठितानाम् ।
प्रजापतिः प्रथमजा ऋतस्य । (4) सहस्रधामा जुषताग्ं हविर्नः । सोमा
पूषणेमौ देवौ । सोमा पूषणा रजसो विमानम् । सप्तचक्रग्ं रथमविश्व

P.No.

मिन्वम् । विषूवृतं मनसा युज्यमानम् । तं जिन्वथो वृषणा पंचरश्मिम् ।
दिव्यन्यः सदनं चक्र उच्चा । पृथिव्या मन्यो अध्यन्तरिक्षे । तावस्मभ्यं
पुरुवारं पुरुक्षुम् । रायस्पोषं विष्यतां नाभिमस्मे । (5) धियं पूषा जिन्व
तु विश्वमिन्वः । रयिग्ं सोमो रयिपतिर्दधातु । अवतु देव्यदितिरनर्वा ।
बृहद्वदेम विदथे सुवीराः । विश्वान्यन्यो भुवना जजान । विश्वमन्यो
अभिचक्षाण एति । सोमापूषणाववतं धियं मे । युवभ्यां विश्वाः पृतना
जयेम । उदुत्तमं वरुणास्तभ्नाद्याम् । यत्किंचेदं कितवासः । अवते हेड
स्तत्त्वा यामि । आदित्यानामवसा न दक्षिणा । धारयन्त आदित्यासस्ति
स्रो भूमीर्धारयन् । यज्ञो देवानाग्ं शुचिरपः । (6) ।

ते शुक्रासश्शुचयो रश्मिवन्तः । सीदन्त्वादित्या अधि बर्हिषि प्रिये । कामेन
देवास्सरथं दिवोनः । आयान्तु यज्ञमुप नो जुषाणाः । ते सूनवो अदितेः पीव
सामिषम् । घृतं पिन्वत्प्रतिहर्यन्नृतेजाः । प्र यज्ञिया यजमानाय येमुरे ।
आदित्याः कामं पितुमन्तमस्मे । आ नः पुत्रा अदितेर्यन्तु यज्ञम् । आदित्यासः
पथिभिर्देवयानैः । (7) अस्मे कामं दाशुषे संनमन्तः । पुरोडाशं घृतवन्तं
जुषन्ताम् । स्कभायत निरृतिग्ं सेधतामतिम् । प्र रश्मिभिर्यतमाना
अमृध्राः । आदित्याः कामं प्रयतां वषट्कृतिम् । जुषध्वं नो हव्यदातिं यजत्राः ।
आदित्यान्काममवसे हुवेम । ये भूतानि जनयन्तो विचिरव्युः । सीदन्तु पुत्रा

P.No.

अदिते रुपस्थम्। स्तीर्णं बर्हिर्हविरद्याय देवाः। (8) स्तीर्णं बर्हिस्सीद
ता यज्ञो अस्मिन्। धाजास्सेधन्तो अमतिं दुरेवाम्। अस्मभ्यं पुत्ता
अदितेः प्रयग्ं सत्त। आदित्याः काम हविषो जुषाणाः। अग्नेनय सुपथा
राये अस्मान्। विश्वानि देव वयुनानि विद्वान्। युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनः।
भूयिष्ठां ते नम उक्तिं विधेम। प्रवश्शुक्राय भानवे भरध्वम्। हव्यं मतिं
चाग्नये सुपूतम्। (9) यो दैव्यानि मानुषा जनूग्ंषि। अन्तर्विश्वानि विद्मना
जिगाति। अच्छा गिरो मतयो देवयन्तीः। अग्निं यन्ति द्रविणं भिक्षमाणाः
सुसंदृशग्ं सुप्रतीकग्ं स्वञ्चम्। हव्यवाहमरतिं मानुषाणाम्। अग्ने
त्वमस्मद्युयोध्यमीवाः। अनग्नित्रा अभ्यमन्त कृष्टीः। पुनरस्मभ्यग्ं
सुवितायदेव क्षां। विश्वेभिरजरेभिर्यजत्र॥ (10) अग्ने त्वं पारया नव्यो
अस्मान्। स्वस्तिभिरति दुर्गाणि विश्वा। पूश्च पृथ्वी बहुला न उर्वी।
भवा तोकाय तनयाय शंयोः। प्रकारवो मनना वच्यमानाः। देवद्रीचीं
नयथ देवयन्तः। दक्षिणावाड्वाजिनी प्राच्येति। हविर्भरन्त्यग्नये घृता
ची। इन्द्रं नरो युजे रथम्। जगृभ्णा ते दक्षिणमिन्द्र हस्तम्। (11) वसूयवो
वसुपते वसूनाम्। विद्मा हि त्वा गोपतिग्ं शूर गोनाम्। अस्मभ्यं चित्रं
वृषणग्ं रयिं दाः। तवेदं विश्वमभितः पशव्यम्। यत्पश्यसि चक्षसा
सूर्यस्य। गवामसि गोपतिरेक इन्द्र। भक्षीमहि ते प्रयतस्य वस्वः। सामिन्द्र
णो मनसा नेषि गोभिः। सग्ं सूरिभिर्मघवन्त्सग्ं स्वस्त्या। सं ब्रह्मणा।

देवकृतं यदस्ति । (12) सन्देवानाग्ं सुमत्या यज्ञियानाम् । आराच्छत्रुमपबाध
स्व दूरम् । उग्रो यश्शम्बः पुरुहूत तेन । अस्मे धेहि यवमद्गोमदिन्द्र । कृधी
धियं जरित्रे वाजरत्नाम् । आवेधसग्ं स हि शुचिः । बृहस्पतिः प्रथमं जाय
मानः । महो ज्योतिषः परमे व्योमन् । सप्तास्यस्तुविजातो रवेण । विसप्त
रश्मिरधमत्तमाग्ंसि । (13) बृहस्पतिस्समजयद्वसूनि । महो व्रजान्गोम
तो देव एषः । अपस्सिषासन्त्सुवरप्रतीत्तः । बृहस्पतिर्हन्त्यमित्रमर्कैः ।
बृहस्पते पर्येवा पित्रे । आनो दिवः पावीरवी । इमा जुह्वाना यस्ते स्तनः ।
सरस्वत्यभिनो नेषि । इयग्ं शुष्मेभिर्बिसखा इवारुजत् । सानु गिरीणां
तविषेभिरूर्मिभिः । पारावतघ्नीमवसे सुवृक्तिभिः । सरस्वतीमाविवासेम धीतिभिः ।
(14) 2

सोमो धेनुग्ं सोमो अर्वन्तमाशुम् । सोमो वीरं कर्मण्यं ददातु । सादन्यं विद
थ्यग्ं सभेयम् । पितुश्श्रवणं यो ददाशदस्मै । अषाढं युत्सु त्वग्ं सोम क्रतुभिः
या ते धामानि हविषा यजन्ति । त्वमिमा ओषधीस्सोम विश्वाः । त्वमपो अज
नयस्त्वं गाः । त्वमाततन्थोर्वन्तरिक्षम् । त्वं ज्योतिषा वितमो ववर्थ । (15)
या ते धामानि दिवि या पृथिव्याम् । या पर्वतेष्वोषधीष्वप्सु । तेभिर्नो विश्वैस्सु
मना अहेडन् । राजन्त्सोम प्रति हव्या गृभाय । विष्णोर्नुकं तदस्य प्रियम् ।
प्रतद्विष्णुः । परो मात्रया तनुवा वृधान । न ते महित्वमन्वश्नुवन्ति । उभे ते
विद्म रजसी पृथिव्या विष्णो देवत्वम् । परमस्य वित्से । (16) विचक्रमे

P.No.

ति देवः। आ ते महो यो जात एव। अभिगोत्राणि। अभिस्पृधो मिथती
ररिषण्यन्। अमित्रस्य व्यथया मन्युमिन्द्र। आभिर्विश्वा अभियुजो
विषूचीः। आर्याय विशोवतारीर्दासीः। अयगँ शृण्वे अध जयन्नुत
घ्नन्। अयमुत प्रकृणुते युधा गाः। यदा सत्यं कृणुते मन्युमिन्द्रः।
(17) विश्वं दृढं भयत एजदस्मात्। अनु स्वधामक्षरन्नापो अस्य।
अवर्धत मध्य आनाव्यानाम्। सध्रीचीनेन मनसा तमिन्द्र ओजि
ष्ठेन। हन्मनाहन्नभिद्यून्। मरुत्वन्तं वृषभं वावृधानम्। अकवारिं
दिव्यगं शासमिन्द्रम्। विश्वासाहमवसे नूतनाय। उग्रगं सहोदामिह
तगँ हुवेम। जनिष्ठा उग्रस्सहसे तुराय। (18) मन्द्र ओजिष्ठो बहुला
भिमानः। अवर्धन्निन्द्रं मरुतश्चिदत्र। माता यद्वीरं दधनद्धनिष्ठा।
क्वस्या वो मरुतस्स्वधासीत्। यन्मामेकगँ समधत्ताहिहत्ये। अहगँ
ह्युग्रस्तविषस्तुविष्मान्। विश्वस्य शत्रोरनमं वधस्नैः। वृत्रस्य
त्वा श्वसथादीषमाणाः। विश्वे देवा अजहुर्ये सखायः। मरुद्भि
रिन्द्र सख्यं ते अस्तु। (19) अथेमा विश्वाः पृतना जयासि। वधीं वृत्रं
मरुत इन्द्रियेण। स्वेन भामेन तविषो बभूवान्। अहमेता मनवे विश्व
श्चन्द्राः। सुगा अपश्चकर वज्रबाहुः। स यो वृषा वृष्णियेभिस्समोकाः।
महो दिवः पृथिव्याश्च सम्राट्। सतीनसत्वा हव्यो भरेषु। मरुत्वान्नो
भवत्विन्द्र ऊती। इन्द्रो वृत्रमतरद्वृत्रतूर्ये। (20) अनाधृष्यो मघवा

P.No.

शूर इन्द्रः। अन्वेनं विशो अमदन्त पूर्वीः। अयगं राजा जगतश्चर्षणी
नाम्। स विवीरस्स उवीर्यवान्। स एकराजो जगतः परस्पाः।
यदा वृत्रमतरच्छूर इन्द्रः। अथाभवद्दमिताभिक्रतूनाम्। इन्द्रो यज्ञं
वर्धयन्विश्ववेदाः। पुरोडाशस्य जुषतागं हविर्नः। वृत्रं तीर्त्वा दानवं
वज्रबाहुः। (२१) दिशो दृगं हदृगं हिता दृगं हणेन। इमं यज्ञं वर्धयन्विश्ववेदाः
पुरोडाशं प्रतिगृभ्णात्विन्द्रः। यदा वृत्रमतरच्छूर इन्द्रः। अथैकराजो अ
भवज्जनानाम्। इन्द्रो देवाञ्छम्बर हत्य आवत। इन्द्रो देवानामभवत्पु
रोगाः। इन्द्रो यज्ञो हविषा वावृधानः। वृत्रतूर्नो अभयगं शर्मयगंसत्। य
स्सप्त सिन्धूगं रदधात्पृथिव्याम्। यस्सप्त लोकानकृणोद्दिशश्च। इन्द्रो हवि
ष्मान्त्सगणो मरुद्भिः। वृत्रतूर्नो यज्ञमिहोपयासत्। (२२) ३

इन्द्रस्तरस्वानभिमातिहोग्रः। हिरण्यवाशीरिषिरस्सुवर्षाः। तस्य वयगं
सुमतौ यज्ञियस्य। अपि भद्रे सौमनसे स्याम। हिरण्यवर्णो अभयं कृणोतु। अभि
मातिहेन्द्रः पृतनासु जिष्णुः। स नश्शर्म त्रिवरूथं वियगंसत्। यूयं पात स्वस्तिभि
स्सदा नः। इन्द्रगं स्तुहि वज्रिणगं सोमपृष्ठम्। पुरोडाशस्य जुषतागं हविर्नः।
(२३) हत्वाभिमातीः पृतनास्सहस्वान्। अथाभयं कृणुहि विश्वतो नः। स्तुहि
शूरं वज्रिणमप्रतीत्तम्। अभिमातिहनं पुरुहूतमिन्द्रम्। य एक इच्छतपति
र्जनेषु। तस्मा इन्द्राय हविरा जुहोत। इन्द्रो देवानामधिपाः पुरोहितः।

P.No.

दिशां पतिरभवद्वाजिनीवान् । अभिमातिहा तविषस्तुविष्मान् । अस्मभ्यं
चित्रं वृषणगं रयिं दात् । (२४) य इमे द्यावापृथिवी महित्वा । बलेन दृगंह
दभिमातिहेन्द्रः । स नो हविः प्रतिगृभ्णातु रातये । देवानां देवो निधिपा नो
अव्यात् । अनु वस्ते रथं वृष्णे यत्तो । इन्द्रस्य नु वीर्याणि यहन्नहिम् । इन्द्रो
यातोऽवसितस्य राजा । शमस्य च शृङ्गिणो वज्रबाहुः । सेदु राजा क्षेति
चर्षणीनाम् । अरान्न नेमिः परि ता बभूव । (२५) अभि सिध्मो अजि
गादस्य शत्रून् । वि तिग्मेन वृषभेणा पुरोऽभेत् । सं वज्रेणासृजद्वृत्र
मिन्द्रः । प्र स्वां मतिमतिरच्छाशदानः । विष्णुं देवं वरुणमूतये भगम् ।
मेदसा देवा वपया यजध्वम् । ता नो यज्ञमागतं विश्वधेना । प्रजावदस्मे
द्रविणेह धत्तम् । मेदसा देवा वपया यजध्वम् । विष्णुं च देवं वरुणं च
शतिम् । (२६) ता नो अमीवा अप बाधमानौ । इमं यज्ञं जुषमाणावुपेतम् ।
विष्णूवरुणा युवमध्वराय नः । विशे जनाय महि शर्म यच्छतम् । दीर्घप्रय
ज्यू हविषा वृधाना । ज्योतिषारातीर्दहतं तमागंसि । ययोरोजसा स्कभिता रजागं
सि । वीर्येभिर्वीरतमा शविष्ठा । या पत्येते अप्रतीता सहोभिः । विष्णू अगन्वरुणा
पूर्वहूतौ । (२७) विष्णूवरुणावभिशस्तिपावाम् । देवा यजन्त हविषा घृतेन ।
अपामीवागं सेधतगं रक्षसश्च । अथा धत्तं यजमानाय शंयोः । अगंहोमुचा
वृषभा सुप्रतूर्ती । देवानां देवतमा शविष्ठा । विष्णूवरुणा प्रतिहर्यतं नः । इदं
नरा प्रयतमूतये हविः । मही नु द्यावापृथिवी इह ज्येष्ठे । रुचा भवतागं शुचय

P.No.

भिरर्कैः। (२८) यत्सीं वरिष्ठे बृहती विमिन्वन्। नृवद्भ्योक्षा पप्रथानेभि
रेवैः। प्रपूर्वजे पितरा नव्यसीभिः। गीर्भिः कृणुध्वग्ं सदने ऋतस्य।
आनो द्यावा पृथिवी दैव्येन। जनेन यातं महि वां वरूथम्। स इत्स्वपा
भुवनेष्वास। य इमे द्यावा पृथिवी जजान। उर्वी गभीरे रजसी सुमेके।
अवग्ंशे धीरः शच्या समैरत्। (२९) भूरिं द्वे अचरन्ती चरन्तम्।
पद्वन्तं गर्भमपदी दधाते। नित्यं न सूनुं पित्रोरुपस्थे। तं पिपृतग्ं रोदसी
सत्यवाचम्। इदं द्यावा पृथिवी सत्यमस्तु। पितर्मातर्यदिहोपब्रुवे वाम्। भूतं
देवानामवमे अवोभिः। विद्यामेषं वृजनं जीरदानुम्। उर्वी पृथ्वी बहुले दूरे अन्ते।
उपब्रुवे नमसा यज्ञे अस्मिन्। दधाते ये सुभगे सुप्रतूर्ती। द्यावा रक्षतं पृथि
वी नो अभ्वात्। या जाता ओषधयो तिविश्वाः परिष्ठाः। या ओषधयस्सोम
राज्ञी रश्वावतीग्ं सोमवतीम्। ओषधीरिति मातरोन्या वो अन्यामवतु। (३०) 4

शुचिन्नु स्तोमग्ं इनथं वृत्रम्। उभावामिन्द्राग्नी प्रचर्षणिभ्यः। आवृत्त
हणा गीर्भिर्विप्रः। ब्रह्मणस्पते त्वमस्य यन्ता। सूक्तस्य बोधि तनयं च जिन्व।
विश्वं तद्भद्रं यदवन्ति देवाः। बृहद्वदेम विदथे सुवीराः। स ईग्ं सत्येभिस्स
खिभिश्शुचद्भिः। गोधायसं विधनसैरदर्दः। ब्रह्मणस्पतिर्वृषभिर्वरा
हैः। (३१) घर्मस्वेदेभिर्द्रविणं व्यानट्। ब्रह्मणस्पतेरभवद्यथावशम्।
सत्यो मन्युर्महि कर्मा करिष्यतः। यो गा उदाजत्स दिवे विचाभजत्।

P.No.

महीव रीतिश्शवसा सरत्पृथक् । इन्धानो अग्निं वनवद्वनुष्यतः । कृतब्रह्मा
शूशुवद्रातहव्य इत् । जातेन जातमतिसृत्प्रसृꣳसते । यं यं युजं कृणुते
ब्रह्मणस्पतिः । ब्रह्मणस्पते सुयमस्य विश्वहा । (32) रायस्स्याम रथ्यो
विवस्वतः । वीरेषु वीराꣳ उपपृङ्धि नस्त्वम् । यदीशानो ब्रह्मणा वेषि मे हवम् ।
स इज्जनेन स विशा स जन्मना । स पुत्रैर्वाजं भरते धना नृभिः । देवानां यः
पितरमाविवासति । श्रद्धामना हविषा ब्रह्मणस्पतिम् । यास्ते पूषन्नावो
अन्तः । शुक्रं ते अन्यत्पूषेमा आशाः । प्रपथे पथामजनिष्ट पूषा । (33)
प्रपथे दिवः प्रपथे पृथिव्याः । उभे अभिप्रियतमे सधस्थे । आ च
परा च चरति प्रजानन् । पूषा सुबन्धुर्दिव आ पृथिव्याः । इडस्पतिर्मघ
वा दस्मवर्चाः । तं देवासो अददुस्सूर्यायै । कामेन कृतं तवसꣳ स्वञ्चम्
अजाश्वः पशुपा वाजबस्त्यः । धियं जिन्वो विश्वे भुवने अर्पितः ।
अष्ट्रां पूषा शिथिरामुद्वरीवृजत् । (34) संचक्षाणो भुवना देव ईयते ।
शुची वो हव्या मरुतश्शुचीनाम् । शुचिꣳ हिनोम्यध्वरꣳ शुचिभ्यः । ऋतेन
सत्यमृतसाप आयन् । शुचिजन्मानश्शुचयः पावकाः । प्रचित्रमर्कं गृणते
तुराय । मारुताय स्वतवसे भरध्वम् । ये सहाꣳसि सहसा सहन्ते । रेजते अग्ने
पृथिवी मखेभ्यः । अꣳसेष्वा मरुतः खादयो वः । (35) वक्षस्सु रुक्मा उप
शिश्रियाणाः । वि विद्युतो न वृष्टिभी रुचानाः । अनु स्वधामायुधैर्यच्छमानाः ।
यावच्छर्म शशमानाय सन्ति । त्रिधातूनि दाशुषे यच्छताधि । अस्मभ्यं तानि

मरुतो वियन्त। रयिं नो धत्त वृषणस्सुवीरम्। इमे तुरं मरुतो रामयन्ति।
इमे सहस्सहस आनमन्ति। इमे शꣳसं वनुष्यतो निपान्ति। (36) गुरु
द्वेषो अररुषे दधान्ति। अरा इवेदचरमा अहेव। प्रप्रजायन्ते अकवा महोभिः
पृश्नेः पुत्रा उपमासो रभिष्ठाः। स्वया मत्या मरुतस्संमिमिक्षुः। अनु
ते दायि मह इन्द्रियाय। सत्रा ते विश्वमनु वृत्रहत्ये। अनु क्षत्त्रमनु सहो
यजत्र। इन्द्र देवेभिरनु ते नृषह्ये। य इन्द्र शुष्मो मघवन्ते अस्ति। (37)
शिक्षा सखिभ्यः पुरुहूत नृभ्यः। त्वꣳ हि दृढा मघवन्विचेताः। अपावृधि
परिवृतिं न राधः। इन्द्रो राजा जगतश्चर्षणीनाम्। अधिक्षमि विषुरूपं
यदस्ति। ततो ददातु दाशुषे वसूनि। चोदद्राध उपस्तुतश्चिदर्वाक्। तमु
ष्टुहि यो अभिभूत्योजाः। वन्वन्नवातः पुरुहूत इन्द्रः। अषाढमुग्रꣳ
सहमानमाभिः। (38) गीर्भिर्वर्ध वृषभं चर्षणीनाम्। स्थूरस्य रायो
बृहतो य ईशे। तमु ष्टवाम विदथेष्विन्द्रम्। यो वायुना जयति गोमती
षु। प्र धृष्णुया नयति वस्यो अच्छ। आ ते शुष्मो वृषभ एतु पश्चात्।
ओत्तरादधरादा पुरस्तात्। आ विश्वतो अभि समेत्वर्वाङ्। इन्द्र द्युम्नꣳ
सुवर्वद्धेह्यस्मे। (39) 5

P.No.

आ देवो यातु सविता सुरत्नः। अन्तरिक्षप्रा वहमानो अश्वैः। हस्ते दधानो
नर्या पुरूणि। निवेशयंच प्रसुवंच भूम। अभी वृतं कृशनैर्विश्वरूपम्।
हिरण्यशम्यं यजतो बृहन्तम्। आस्था रथगं सविता चित्रभानुः।
कृष्णा रजागंसि तविषीं दधानः। स घा नो देवस्सविता सवाय। आसा
विषद्वसुपतिर्वसूनि। (40) विश्रयमाणो अमतिमुरूचीम्। मर्तभोजनम्
अधरासते नः। वि जनाञ्छ्यावाः शितिपादो अख्यन्। रथगं हिरण्य
प्रउगं वहन्तः। शश्वद्विशस्सवितुर्दैव्यस्य। उपस्थे विश्वा भुवनानि त
स्थुः। वि सुपर्णो अन्तरिक्षाण्यख्यत्। गभीरवेपा असुरस्सुनीथः।
क्वेदानीगं सूर्यः कश्चिकेत। कतमां द्यागं रश्मिरस्याततान। (41) भगं
धियं वाजयन्तः पुरन्धिम्। नराशगंसो ग्नास्पतिर्नो अव्यात्। आ ये
वामस्य संगथे रयीणाम्। प्रिया देवस्य सवितुस्स्याम। आ नो विश्वे
अस्क्रा गमन्तु देवाः। मित्रो अर्यमा वरुणस्सजोषाः। भुवन्यथा नो विश्वे
वृधासः। करन्त्सुषाहा विथुरं न शवः। शं नो देवा विश्वदेवा भवन्तु। शगं
सरस्वती सह धीभिरस्तु। (42) शमभिषाचश्शमु रातिषाचः। शं नो दिव्याः
पार्थिवाश्शं नो अप्याः। ये सवितुस्सत्यसवस्य विश्वे। मित्रस्य व्रते वरुणस्य
देवाः। ते सौभगं वीरवद्गोमदप्नः। दधातन द्रविणं चित्रमस्मे। अग्ने याहि दूत्यं
वारिषेण्यः। देवागं अच्छा ब्रह्मकृता गणेन। सरस्वतीं मरुतो अश्विनापः।
यक्षि देवान्रत्नधेयाय विश्वान्। (43) द्यौः पितः पृथिवि मातरध्रुक्।

P.No.

अग्ने भ्रातर्वसवो मृडता नः। विश्व आदित्या अदिते सजोषाः। अस्म
भ्यꣳ शर्म बहुलं वियन्त। विश्वे देवाश्शृणुतेमꣳ हवं मे। ये अन्तरिक्षे
य उप द्यवि ष्ठ। ये अग्निजिह्वा उत वा यजत्राः। आसद्यास्मिन्बर्हिषि मा
दयद्ध्वम्। आ वां मित्रावरुणा हव्यजुष्टिं नमसा देवाववसा ववृत्याम्।
(44) अस्माकं ब्रह्म पृतनासु सह्या अस्माकं वृष्टिर्दिव्या सुपारा।
युवं वस्त्राणि पीवसा वसाथे। युवोरच्छिद्रा मन्तवो ह सर्गाः। अवातिरत
मनृतानि विश्वा। ऋतेन मित्रावरुणा सचेथे। तत्सु वां मित्रावरुणा महि
त्वम्। ईर्मा तस्थुषीरहभिर्दुदुह्रे। विश्वाः पिन्वथः स्वसरस्य धेनाः। अनु
वामेकः पविरा ववर्ति। (45) यद्बꣳहिष्ठं नातिविधे सुदानू। अच्छिद्रꣳ
शर्म भुवनस्य गोपा। तेन नो मित्रावरुणावविष्टम्। सिषासन्तो जिगीवाꣳसः
स्याम। आ नो मित्रावरुणा हव्यदातिम्। घृतैर्गव्यूतिमुक्षतमिडाभिः। प्रति
वामत्र वरमा जनाय। पृणीतमुद्नो दिव्यस्य चारोः। प्र बाहवा सिसृतं जीवसे
नः। आ नो गव्यूतिमुक्षतं घृतेन। (46) आ नो जने श्रवयतं युवाना। श्रुतं मे
मित्रावरुणा हवेमा। इमा रुद्राय स्थिरधन्वने गिरः। क्षिप्रेषवे देवाय
स्वधाम्ने। अषाढाय सहमानाय मीढुषे। तिग्मायुधाय भरता शृणोतन।
त्वा दत्तेभी रुद्र शन्तमेभिः। शतꣳ हिमा अशीय भेषजेभिः। व्यस्मद्द्वेषो
वितरं व्यꣳहः। व्यमीवाꣳश्चातयस्वा विषूचीः। (47) अर्हन्बिभर्षि मान
स्स्तोके। आ ते पितर्मरुताꣳ सुम्नमेतु। मान स्सूर्यस्य संदृशो युयोथाः।

अभि नो वीरो अर्वति क्षमेत । प्रजायेमहि रुद्र प्रजाभिः । एवा बभ्रो
वृषभ चेकितान । यथा देव न हृणीषे न हंसि । हवनश्रुन्नो रुद्रेह
बोधि । बृहद्वदेम विदथे सुवीराः । परिणो रुद्रस्य हेतिस्स्तुहि श्रुतम् ।
मीढुष्टमार्हि न्बिभर्षि । त्वमग्ने रुद्र आवो राजानम् । (48) 6

सूर्यो देवीमुषसग्ं रोचमानाम् मर्यः । न योषामभ्येति पश्चात् । यत्रानरो
देवयन्तो युगानि । वितन्वते प्रति भद्राय भद्रम् । भद्रा अश्वा हरितस्सूर्यस्य ।
चित्रा । एतग्वा अनुमाद्यासः । नमस्यन्तो दिव आपृष्ठमस्थुः । परिद्यावा
पृथिवी यन्ति सद्यः । तत्सूर्यस्य देवत्वं तन्महित्वम् । मध्या कर्तोर्वित
तग्ं संजभार । (49) यदेदयुक्त हरितस्सधस्थात् । आद्रात्री वासस्तनुते
सिमस्मै । तन्मित्रस्य वरुणस्याभिचक्षे । सूर्यो रूपं कृणुते द्योरुपस्थे ।
अनन्तमन्यद्रुशदस्य पाजः । कृष्णमन्यद्धरितस्संभरन्ति । अद्या देवा
उदिता सूर्यस्य । निरग्ंहसः पिपृता निरवद्यात् । तन्नो मित्रो वरुणो माम
हन्ताम् । अदितिस्सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः । (50) दिवो रुक्म उरुचक्षा
उदेति । दूरे अर्थस्तरणिर्भ्राजमानः । नूनं जनास्सूर्येण प्रसूताः । आयन्न
र्थानि कृणवन्नपाग्ंसि । शंनो भवन्चक्षसा शं नो अह्ना । शं भानुना शग्ं हिमा
शं घृणेन । यथा शमस्मै शमसद्दुरोणे । तत्सूर्य द्रविणं धेहि चित्रम् । चित्रं
देवानामुदगादनीकम् । चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः । (51) आ प्रा द्यावा

P.No.

पृथिवी अन्तरिक्षम्। सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्च। त्वष्टा दधत्तन्न
स्तुरीपम्। त्वष्टा वीरं पिशङ्गरूपः। दशेमं त्वष्टुर्जनयन्त गर्भम्।
अतन्द्रासो युवतयो बिभर्त्रम्। तिग्मानीकग्ं स्वयशसं जनेषु। वि
रोचमानं परिषीन्नयन्ति। आविष्ट्यो वर्धते चारुरासु। जिह्मानां
मूर्ध्वः स्वयशा उपस्थे। (52) उभे त्वष्टुर्बिभ्यतुर्जायमानात्। प्रतीची
सिग्ंहं प्रतिजोषयेते। मित्रो जनान्प्रसमित्र। अयं मित्रो नमस्यस्सु
शेवः। राजा सुक्षत्रो अजनिष्ट वेधाः। तस्य वयग्ं सुमतौ यज्ञियस्य।
अपि भद्रे सौमनसे स्याम। अनमीवास इडया मदन्तः। मितज्ञवो
वरिमन्ना पृथिव्याः। आदित्यस्य व्रतमुपक्षियन्तः। (53) वयं मित्रस्य सु
मतौ स्याम। मित्रं न ईग्ं शिम्या गोषु गव्यवः। स्वाधियो विदथे अप्सु
जीजनन्। अरेजयताग्ं रोदसी पाजसा गिरा। प्रति प्रियं यजतं जनुषा
मवः। महाग्ं आदित्यो नमसोपसद्यः। यातयज्जनो गृणते सुशेवः।
तस्मा एतत्पन्यतमाय जुष्टम्। अग्नौ मित्राय हविरा जुहोत। आवाग्ं
रथो रोदसी बद्बधानः। (54) हिरण्ययो वृषभिर्यात्वश्वैः। घृतवर्तनिः
पविभी रुचानः। इषां वोढा नृपतिर्वाजिनीवान्। स पप्रथानो अभि पञ्च भूमा।
त्रिवन्धुरो मनसा यातु युक्तः। विशो येन गच्छथो देवयन्तीः। कुत्राचि
द्याममश्विना दधाना। स्वश्वा यशसा यातमर्वाक्। दस्रा निधिं मधुमन्तं
पिबाथः। विवाग्ं रथो वध्वा यादमानः। (55) अन्तान्दिवो बाधते

P.No.

वर्तिभ्याम्। युवोश्श्रियं परि योषावृणीत। सूरो दुहिता परितक्म्
यायाम्। यद्देवयन्तमवथश्शचीभिः। परिघ्रग्ंसवां मना वां वयो
गाम्। यो ह स्य वाग्ं रथिरा वस्त उस्राः। रथो युजानः परियाति वर्तिः।
तेन नश्शंयोरुषसो व्युष्टौ। न्यश्विना वहतं यज्ञे अस्मिन्। युवं भुज्यु
मवविद्धग्ं समुद्रे। (56) उदूहथुरर्णसो अस्रिधानैः। पतत्रिभिरश्रमैर
व्यथिभिः। दग्ंसनाभिरश्विना पारयन्ता। अग्नीषोमा यो अद्य वाम्। इदं
वचस्सपर्यति। तस्मै धत्तग्ं सुवीर्यम्। गवां पोषग्ं स्वश्वियम्। यो
अग्नीषोमा हविषा सपर्यात्। देवद्रीचा मनसा यो घृतेन। तस्य व्रतग्ं
रक्षतं पातमग्ंहसः। (57) विशे जनाय महि शर्म यच्छतम्। अग्नीषोमा
य आहुतिम्। यो वां दाशाद्धविष्कृतिम्। स प्रजया सुवीर्यम्। विश्वमायु
र्व्यश्नवत्। अग्नीषोमा चेति तद्वीर्यं वाम्। यदमुष्णीतमवसं पणिं गाः।
अवातिरतं प्रथयस्य शेषः। अविन्दतं ज्योतिरेकं बहुभ्यः। अग्नीषोमा वि
मग्ं सु मेऽग्नीषोमा हविषः प्रस्थितस्य। (58) 7

अहमस्मि प्रथमजा ऋतस्य। पूर्वं देवेभ्यो अमृतस्य नाभिः। यो मा ददा
ति स इ देवमावाः। अहमन्नमन्नमदन्तमद्मि। पूर्वमग्नेरपि दहत्यन्नम्।
यत्तौ हासाते अहमुत्तरेषु। व्यात्तमस्य पशवस्सुजम्भम्। पश्यन्ति
धीराः प्रचरन्ति पाकाः। जहाम्यन्यं न जहाम्यन्यम्। अहमन्नं वशामि

P.No.

च्चरामि । (59) समानमर्थं पर्येमि भुञ्जत् । को मामन्नं मनुष्यो दयेत ।
पराके अन्नं निहितं लोक एतत् । विश्वैर्देवैः पितृभिर्गुप्तमन्नम् । यद्द्यते
लुप्यते यत्परोप्यते । शततमी सा तनूर्मे बभूव । महान्तौ चरू सकृद्दुग्धेन
पप्रौ । दिवं च पृश्नि पृथिवीं च साकम् । तत्संपिबन्तो न मिनन्ति वेधसः । नैत
भूयो भवति नो कनीयः । (60) अन्नं प्राणमन्नमपानमाहुः । अन्नं मृत्युं तमु
जीवातुमाहुः । अन्नं ब्रह्माणो जरसं वदन्ति । अन्नमाहुः प्रजननं प्रजानाम् ।
मोघमन्नं विन्दते अप्रचेताः । सत्यं ब्रवीमि वध इत्स तस्य । नार्यमणं
पुष्यति नो सखायम् । केवलाघो भवति केवलादी । अहं मेघस्तनयन्वर्ष
न्नस्मि । मामदन्त्यहमद्म्यन्यान् । (61) अहग्ं सदमृतो भवामि । मदादित्या
अधि सर्वे तपन्ति । देवीं वाचमजनयन्त यद्वाग्वदन्ती । अनन्तामन्तादधि निर्मि
तां महीम् । यस्यां देवा अदधुर्भोजनानि । एकाक्षरां द्विपदाग्ं षट्पदां च ।
वाचं देवा उपजीवन्ति विश्वे । वाचं देवा उपजीवन्ति विश्वे । वाचं गन्धर्वाः पशवो
मनुष्याः । वाचीमा विश्वा भुवनान्यर्पिता । (62) सा नो हवं जुषतामिन्द्रपत्नी ।
वागक्षरं प्रथमजा ऋतस्य । वेदानां माताऽमृतस्य नाभिः । सा नो जुषाणोपयज्ञ
मागात् । अवन्ती देवी सुहवा मे अस्तु । यामृषयो मन्त्रकृतो मनीषिणः । अन्वैच्छ
न्देवास्तपसा श्रमेण । तां देवीं वाचग्ं हविषा यजामहे । सा नो दधातु सकृतस्य
लोके । चत्वारि वाक्परिमिता पदानि । (63) तानि विदुर्ब्राह्मणा ये मनीषिणः ।
गुहा त्रीणि निहिता नेङ्गयन्ति । तुरीयं वाचो मनुष्या वदन्ति । श्रद्धयाग्निस्समिध्यते ।

P.No.

श्रद्धया विन्दते हविः। श्रद्धां भगस्य मूर्धनि। वचसा वेदयामसि।
प्रियं श्रद्धे ददतः। प्रियं श्रद्धे दिदासतः। प्रियं भोजेषु यज्वसु। (64)
इदं म उदितं कृधि। यथा देवा असुरेषु। श्रद्धामुग्रेषु चक्रिरे। एवं भोजे
षु यज्वसु। अस्माकमुदितं कृधि। श्रद्धां देवा यजमानाः। वायुगोपा उपा
सते। श्रद्धां हृदय्ययाकूत्या। श्रद्धया हूयते हविः। श्रद्धां प्रातर्हवामहे।
(65) श्रद्धां मध्यन्दिनं परि। श्रद्धां सूर्यस्य निम्रुचि। श्रद्धे श्रद्धापयेह मा।
श्रद्धा देवानधिवस्ते। श्रद्धा विश्वमिदं जगत्। श्रद्धां कामस्य मातरम्। हवि
षा वर्धयामसि। ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं पुरस्तात्। वि सीमतस्सुरुचो वेन आ
वः। स बुध्निया उपमा अस्य विष्ठाः। (66) सतश्च योनिमसतश्च विवः।
पिता विराजामृषभो रयीणाम्। अन्तरिक्षं विश्वरूप आविवेश। तमर्कैरभ्य
र्चन्ति वत्सम्। ब्रह्म सन्तं ब्रह्मणा वर्धयन्तः। ब्रह्म देवानजनयत्। ब्रह्म विश्व
मिदं जगत्। ब्रह्मणः क्षत्रं निर्मितम्। ब्रह्म ब्राह्मण आत्मना। अन्तरस्मि
न्निमे लोकाः। (67) अन्तर्विश्वमिदं जगत्। ब्रह्मैव भूतानां ज्येष्ठम्। तेन
कोऽर्हति स्पर्धितुम्। ब्रह्मन्देवास्त्रयस्त्रिंशत्। ब्रह्मन्निन्द्रप्रजापती। ब्रह्मन्
ह विश्वा भूतानि। नावीवान्तस्समाहिता। चतस्र आशाः प्रचरन्त्वग्नयः।
इमं नो यज्ञं नयतु प्रजानन्। घृतं पिन्वन्नजरं सुवीरम्। (68) ब्रह्म
समिद्भवत्याहुतीनाम्। आ गावो अग्मन्नुत भद्रमक्रन्। सीदन्तु गोष्ठे
रणयन्त्वस्मे। प्रजावतीः पुरुरूपा इह स्युः। इन्द्राय पूर्वीरुषसो दुहानाः।

P.No.

इन्द्रो यज्वने पृणते च शिक्षति । उपेद्ददाति न स्वं मुषायति । भूयो
भूयो रयिमिदस्य वर्धयन्न् । अभिन्ने खिल्ले निदधाति देवयुम् ।
न ता नशन्ति न ता अर्वा । (69) गावो भगो गाव इन्द्रो मे अच्छात् ।
गावस्सोमस्य प्रथमस्य भक्षः । इमा या गावस्स जनास इन्द्रः ।
इच्छामीद्धृदा मनसा चिदिन्द्रम् । यूयं गावो मेदयथा कृशं चित् ।
अश्लीलं चित्कृणुथा सुप्रतीकम् । भद्रं गृहं कृणुथ भद्रवाचः । बृह
द्वो वय उच्यते सभासु । प्रजावतीस्सूयवसं रिशन्तीः । शुद्धा अप
स्सुप्रपाणे पिबन्तीः । मा वस्स्तेन ईशत माघशंसः । परि वो हेती
रुद्रस्य वृञ्ज्यात् । उपेदमुपपर्चनम् । आसु गोषूपपृच्यताम् । उपर्ष
भस्य रेतसि । उपेन्द्र तव वीर्ये । (70) 8

ता सूर्याचन्द्रमसा विश्वभृत्तमा महत् । तेजो वसुमद्राजतो दिवि । सामा
त्मना चरतस्सामचारिणा । ययोर्व्रतं न ममे जातु देवयोः । उभावन्तौ परि
यात अर्म्या । दिवो न रश्मीग्ंस्तनुतो व्यर्णवे । उभा भुवन्ती भुवना कवि
क्रतू । सूर्या न चन्द्रा चरतो हतामती । पती द्युमद्विश्वविदा उभा दिवः ।
सूर्या उभा चन्द्रमसा विचक्षणा । (71) विश्ववारा वरिवोभा वरेण्या ।
ता नोऽवतं मतिमन्ता महिव्रता । विश्ववपरी प्रतरणा तरन्ता । सुवर्विदा दृशये
भूरिरश्मी । सूर्या हि चन्द्रा वसु त्वेषदर्शता । मनस्विनोभानुचरतो नु सन्दिवम् ।

P.No.

अस्य श्रावो नद्यः सप्त बिभ्रति । द्यावाक्षामा पृथिवी दर्शतं वपुः ।
अस्मे सूर्याचन्द्रमसाभिचक्षे । श्रद्धेकमिन्द्र चरतो विचर्तुरम् । (72)
पूर्वापरं चरतो माययैतौ । शिशू क्रीडन्तौ परियातो अध्वरम् । विश्वा
न्यन्यो भुवनाभिचष्टे । ऋतूनन्यो विदधज्जायते पुनः । हिरण्यवर्णा
शुचयः पावका यासागं राजा । यासां देवा । शिवेन माचक्षुषा पश्यत ।
आपो भद्रा आदित्पश्यामि । नासदासीन्नो सदासीत्तदानीम् । नासी
द्रजो नो व्योमा परो यत् । किमावरीवः कुह कस्य शर्मन् । (73) अम्भः
किमासीद्गहनं गभीरम् । न मृत्युरमृतं तर्हि न । रात्रिया अह्न आसीत्प्रकेतः
आनीदवातगं स्वधया तदेकम् । तस्माद्धान्यन्न परः किंचनास । तम
आसीत्तमसा गूढमग्रे प्रकेतम् । सलिलगं सर्वमा इदम् । तुच्छेनाभ्व
पिहितं यदासीत् । तमसस्तन्महिना जायतैकम् । कामस्तदग्रे समवर्तताधि ।
(74) मनसो रेतः प्रथमं यदासीत् । सतो बन्धुमसति निरविन्दन् । हृदि
प्रतीष्या कवयो मनीषा । तिरश्चीनो विततो रश्मिरेषाम् । अधः स्विदा
सी ३ दुपरि स्विदासी ३ त् । रेतोधा आसन्महिमान आसन् । स्वधा अव
स्तात्प्रयतिः परस्तात् । को अद्धा वेद क इह प्रवोचत् । कुत आजाता कुत
इयं विसृष्टिः । अर्वाग्देवा अस्य विसर्जनाय । (75) अथा को वेद यत
आबभूव । इयं विसृष्टिर्यत आबभूव । यदि वा दधे यदि वा न । यो अस्या
ध्यक्षः परमे व्योमन् । सो अंग वेद यदि वा न वेद । किगं स्विद्वनं क उ स वृक्षः

ब्रह्म वनं ब्रह्म स वृक्ष आसीत्। (76) यतो द्यावापृथिवी निष्टतक्षुः।
मनीषिणो मनसा विब्रवीमि वः। ब्रह्माध्यतिष्ठद्भुवनानि धारयन्।

आसीत्। यन्नो द्यावापृथिवी निष्टतक्षुः। मनीषिणो मनसा पृच्छतेदु तत्। यदध्यतिष्ठद्भुवनानि धारयन्। प्रातरग्निं प्रातरिन्द्रꣳ हवामहे। प्रातर्मित्रावरुणा प्रातरश्विना। प्रातर्भगं पूषणं ब्रह्मणस्पतिम्। प्रातस्सोममुत रुद्रꣳ हुवेम। प्रातर्जितं भगमुग्रꣳ हुवेम। वयं पुत्रमदितेर्यो विधर्ता। आध्रश्चिद्यं मन्यमानस्तुरश्चित्। (77) राजा चिद्यं भगं भक्षीत्याह। भग प्रणेतर्भग सत्यराधः। भगेमां धियमुदवा ददन्नः। भग प्रणो जनय गोभिरश्वैः। भग प्रनृभिर्नृवन्तस्स्याम। उतेदानीं भगवन्तस्स्याम। उत प्रपित्व उत मध्ये अह्नाम्। उतोदिता मघवन्त्सूर्यस्य। वयं देवानाꣳ सुमतौ स्याम। भग एव भगवाꣳ अस्तु देवाः। (78) तेन वयं भगवन्तस्स्याम। तं त्वा भग सर्व इज्जोहवीमि। स नो भग पुरएता भवेह। समध्वरायोषसो नमन्त। दधिक्रावेव शुचये पदाय। अर्वाचीनं वसुविदं भगं नः। रथमिवाश्वा वाजिन आवहन्तु। अश्वावतीर्गोमतीर्न उषासः। वीरवतीस्सदमुच्छन्तु भद्राः। घृतं दुहाना विश्वतः प्रपीनाः। यूयं पात स्वस्तिभिस्सदा नः। (79) 9

इति द्वितीयाष्टके अष्टमः प्रश्नः

P.No.

तृतीयाष्टके प्रथमः प्रश्नः

ओम्। अग्निर्नः पातु कृत्तिकाः। नक्षत्रं देवमिन्द्रियम्। इदमासां विचक्षणम्।
हविरासं जुहोतन। यस्य भान्ति रश्मयो। यस्य केतवः। यस्येमा विश्वा भुवनानि
सर्वा। स कृत्तिकाभिरभि संवसानः। अग्निर्नो देवस्सुविते दधातु। प्रजापते रो
हिणी वेतु पत्नी। विश्वरूपा बृहती। चित्रभानुः (1) सा नो यज्ञस्य सुविते दधातु।
यथा जीवेम शरदस्सवीराः। रोहिणी देव्युदगात्पुरस्तात्। विश्वा रूपाणि प्रतिमोदमाना।
प्रजापतिꣳ हविषा वर्धयन्ती। प्रिया देवानामुपयातु यज्ञम्। सोमो राजा मृग
शीर्षेण आगन्न्। शिवं नक्षत्रं प्रियमस्य धाम। आप्यायमानो बहुधा जनेषु।
रेतः प्रजां यजमाने दधातु। (2) यत्ते नक्षत्रं मृगशीर्षमस्ति। प्रियꣳ राजन्प्रियतमं
प्रियाणाम्। तस्मै ते सोम हविषा विधेम। शं न एधि। द्विपदे शं चतुष्पदे। आर्द्रया
रुद्रः प्रथमान एति। श्रेष्ठो देवानां पतिरघ्नियानाम्। नक्षत्रमस्य हविषा
विधेम। मा नः प्रजाꣳ रीरिषन्मोत वीरान्। हेती रुद्रस्य परि णो वृणक्तु।
आर्द्रा नक्षत्रं जुषताꣳ हविर्नः। (3) प्रमुञ्चमानौ दुरितानि विश्वा। अपा
घशꣳसन्नुदतामरातिम्। पुनर्नो देव्यदितिस्स्पृणोतु। पुनर्वसू नः पुन
रेतां यज्ञम्। पुनर्नो देवा अभियन्तु सर्वे। पुनः पुनर्वो हविषा यजामः। एवा न
देव्यदितिरनर्वा। विश्वस्य भर्त्री जगतः प्रतिष्ठा। पुनर्वसू हविषा वर्धयन्ती।
प्रियं देवानामप्येतु पाथः। (4) बृहस्पतिः प्रथमं जायमानः। तिष्यं नक्षत्रमभि सं
बभूव। श्रेष्ठो देवानां पृतनासु जिष्णुः। दिशोऽनु सर्वा अभयं नो अस्तु। तिष्यः
पुरस्तादुत मध्यतो नः। बृहस्पतिर्नः परिपातु पश्चात्। बाधेतां द्वेषो

P.No.

अभयं कृणुताम्। सुवीर्यस्य पतयः स्याम। इदगं सर्पेभ्यो हविरस्तु
जुष्टम्। आश्रेषा येषा मनुयन्ति चेतः। (5) ये अन्तरिक्षं पृथिवीं
क्षियन्ति। तेनस्सर्पासो हवमागमिष्ठाः। ये रोचने सूर्यस्यापि सर्पाः।
ये दिवं देवीमनु संचरन्ति। येषा माश्रेषा अनु यन्ति कामम्। तेभ्यस्सर्पे
भ्यो मधुमज्जुहोमि। उपहूताः पितरो ये मघासु। मनोजवसस्सुकृतस्सु
कृत्याः। तेनोनक्षत्रे हवमागमिष्ठाः। स्वधाभिर्यज्ञं प्रयतं जुषन्ताम्। (6)
ये अग्निदग्धा येऽनग्निदग्धाः। येमुंलोकं पितरः क्षियन्ति। यागंश्च विद्म
यागं उच न प्रविद्म। मघासु यज्ञगं सुकृतं जुषन्ताम्। गवां पतिः फल्गुनीना
मसित्वम्। तदर्यमन्वरुण मित्र चारु। तंत्वा वयगं सनितारगं सनीनाम्।
जीवा जीवन्तमुपसंविशेम। येनेमा विश्वा भुवनानि संजिता। यस्य देवा अनु
संयन्ति चेतः। (7) अर्यमा राजाजरस्तुविष्मान्। फल्गुनीनामृषभो रोर
वीति। श्रेष्ठो देवानां भगवो भगासि। तत्त्वा विदुः फल्गुनीस्तस्य वित्तात्।
अस्मभ्यं क्षत्रमजरगं सुवीर्यम्। गोमदश्ववदुपसन्नुदेह। भगोह दाता।
भग इत्प्रदाता। भगो देवीः फल्गुनीराविवेश। भगस्येत्तं प्रसवं गमेम।
यत्र देवैस्सधमादं मदेम। (8) आयातु देवस्सवितोपयातु। हिरण्ययेन
सुवृता रथेन। वहन् हस्तगं सुभगं विद्मनापसम्। प्रयच्छन्तं पपुरिं पुण्य
सी
मच्छ। हस्तः प्रयच्छत्वमृतं वसीयः। दक्षिणेन प्रतिगृभ्णीम एनत्।
दातारमद्य सविता विदेय। यो नो हस्ताय प्रसुवाति यज्ञम्। त्वष्टा नक्षत्र

P.No.

प्रभ्यैति चित्राम्। सुभगं ससं युवतिं रोचमानाम्। (9) निवेशयन्नमृता
न्मर्त्यांश्च। रूपाणि पिंशन्भुवनानि विश्वा। तन्नस्त्वष्टा तदु चित्रा विचष्टाम्।
तन्नक्षत्रं भूरिदा अस्तु मह्यम्। तन्नः प्रजां वीरवतीं सनोतु। गोभिर्नो अश्वैः
समनक्तु यज्ञम्। वायुर्नक्षत्रमभ्येति निष्ट्याम्। तिग्मशृङ्गो वृषभो रोरुवाणः।
समीरयन्भुवना मातरिश्वा। अप द्वेषांसि नुदतामरातीः। (10) तन्नो वायुस्तदु
निष्ट्या शृणोतु। तन्नक्षत्रं भूरिदा अस्तु मह्यम्। तन्नो देवासो अनुजानन्तु का
मम्। यथा तरेम दुरितानि विश्वा। दूरमस्मच्छत्रवो यन्तु भीताः। तदिन्द्राग्नी कृणुतां
तद्विशाखे। तन्नो देवा अनुमदन्तु यज्ञम्। पश्चात्पुरस्तादभयं नो अस्तु। नक्ष
त्राणामधिपत्नी विशाखे। श्रेष्ठाविन्द्राग्नी भुवनस्य गोपौ। (11) विषूचः शत्रू
नपबाधमानौ। अप क्षुधन्नुदतामरातिम्। पूर्णा पश्चादुत पूर्णा पुरस्तात्। उन्म
ध्यतः पौर्णमासी जिगाय। तस्यां देवा अधि संवसन्तः। उत्तमे नाक इह मादय
न्ताम्। पृथ्वी सुवर्चा युवतिः सजोषाः। पौर्णमास्युदगाच्छोभमाना। आप्यायय
न्ती दुरितानि विश्वा। उरुं दुहां यजमानाय यज्ञम्। (12)

ऋध्यास्म हव्यैर्नमसोपसद्य। मित्रं देवं मित्रधेयं नो अस्तु। अनूराधान् हविषा
वर्धयन्तः। शतं जीवेम शरदः सवीराः। चित्रं नक्षत्रमुदगात्पुरस्तात्। अनूरा
धा स इति यद्वदन्ति। तन्मित्र एति पथिभिर्देवयानैः। हिरण्ययैर्विततैरन्त
रिक्षे। इन्द्रो ज्येष्ठामनु नक्षत्रमेति। यस्मिन्वृत्रं वृत्रतूर्ये ततार। (13)

P.No.

तस्मिन्वयममृतं दुहानाः। क्षुधं तरेम दुरितिं दुरिष्टिम्। पुरन्दराय वृषभाय धृष्णवे। अषाढाय सहमानाय मीढुषे। इन्द्राय ज्येष्ठा मधुमद्दुहाना। उरुं कृणोतु यजमानाय लोकम्। मूलं प्रजां वीरवतीं विदेय। पराच्येतु निर्ऋतिः पराचा। गोभिर्नक्षत्रं पशुभिस्समक्तम्। अहर्भूयाद्यजमानाय मह्यम्। (14)

अहर्नो अद्य सुविते दधातु। मूलं नक्षत्रमिति यद्वदन्ति। पराचीं वाचा निर्ऋतिं नुदामि। शिवं प्रजायै शिवमस्तु मह्यम्। या दिव्या आपः पयसा संबभूवुः। या अन्तरिक्ष उत पार्थिवीर्याः। यासामषाढा अनुयन्ति कामम्। तान आपश्शगंस्स्योना भवन्तु। याश्च कूप्या याश्च नाद्यास्समुद्रियाः। याश्च वैशन्तीरुत प्रासचीर्याः। (15) यासामषाढा मधु भक्षयन्ति। तान आपश्शगंस्स्योना भवन्तु। तन्नो विश्वे उपशृण्वन्तु देवाः। तदषाढा अभिसंयन्तु यज्ञम्। तन्नक्षत्रं प्रथतां पशुभ्यः। कृषिर्वृष्टिर्यजमानाय कल्पताम्। शुभ्राः कन्या युवतयस्सुपेशसः। कर्मकृतस्सुकृतो वीर्यावतीः। विश्वान्देवान् हविषा वर्धयन्तीः। अषाढाः काममुपयान्तु यज्ञम्। (16) यस्मिन्ब्रह्माभ्यजयत्सर्वमेतत्। अमुंच लोकमिदमूच सर्वम्। तन्नो नक्षत्रमभिजिद्विजित्य। श्रियं दधात्वहृणीयमानम्। उभौ लोकौ ब्रह्मणा संजितेमौ। तन्नो नक्षत्रमभिजिद्विचष्टाम्। तस्मिन्वयं पृतनास्संजयेम। तं नो देवासो अनुजानन्तु कामम्। शृण्वन्ति श्रोणाममृतस्य गोपाम्। पुण्यामस्या उपशृणोमि वाचम्। (17) महीं देवीं विष्णुपत्नीमजूर्याम्। प्रतीचीमेनागं हविषा यजामः। त्रेधा विष्णुरुरुगायो

P.No.

विचक्रमे महीं दिवं पृथिवीमन्तरिक्षम् । तच्छ्रोणैति श्रव इच्छमाना ।
पुण्यꣳ श्लोकं यजमानाय कृण्वती । अष्टौ देवा वसवस्सोम्यासः ।
चतस्रो देवीरजराः श्रविष्ठाः । ते यज्ञं पान्तु रजसः परस्तात् । संवत्स
रीणममृतꣳ स्वस्ति । (18) यज्ञं नः पान्तु वसवः पुरस्तात् । दक्षिणतो
भियन्तु श्रविष्ठाः । पुण्यन्नक्षत्रमभिसंविशाम । मा नो अरातिरघशꣳ
सागन् । क्षत्रस्य राजा वरुणोधिराजः । नक्षत्राणाꣳ शतभिषग्वसिष्ठः ।
तौ देवेभ्यः कृणुतो दीर्घमायुः । शतꣳ सहस्रा भेषजानि धत्तः । यज्ञं नो
राजा वरुण उपयातु । तन्नो विश्वे अभि संयन्तु देवाः । (19) तन्नो नक्ष
त्रꣳ शतभिषग्जुषाणम् । दीर्घमायुः प्रतिरद्भेषजानि । अज एकपादुद
गात्पुरस्तात् । विश्वा भूतानि प्रतिमोदमानः । तस्य देवाः प्रसवं यन्ति
सर्वे । प्रोष्ठपदासो अमृतस्य गोपाः । विभ्राजमानस्समिधान उग्रः ।
आन्तरिक्षमरुहदगन्द्याम् । तꣳ सूर्यं देवमजमेकपादम् । प्रोष्ठपदासो
अनुयन्ति सर्वे । (20) अहिर्बुध्नियः प्रथमान एति । श्रेष्ठो देवानामुत मानु
षाणाम् । तं ब्राह्मणास्सोमपास्सोम्यासः । प्रोष्ठपदासो अभिरक्षन्ति सर्वे ।
चत्वार एकमभिकर्म देवाः । प्रोष्ठपदास इति यान्वदन्ति । ते बुध्नियं परिष
द्यꣳ स्तुवन्तः । अहिꣳ रक्षन्ति नमसोपसद्य । पूषा रेवत्यन्वेति पन्थाम् ।
पुष्टिपती पशुपा वाजबस्त्यौ । (21) इमानि हव्या प्रयता जुषाणा । सुगैर्नो
यानैरुपयातां यज्ञम् । क्षुद्रान्पशून्रक्षतु रेवती नः । गावो नो अश्वाꣳ

(तवेदु षो॰युबि सूर्यस्यच। सं भ कतेन गमेमहि। तन्नो नक्षत्रमर्चिमत्।

अन्वेतु पूषा। अन्नगं रक्षन्तौ बहुधा विरूपम्। वाजगँ सनुतां यजमानाय
यज्ञम्। तदश्विनावश्वयुजोपयाताम्। शुभं गमिष्ठौ सुयमेभिरश्वैः। स्वं नक्ष
त्रगँ हविषा यजन्तौ। मध्वा संपृक्तौ यजुषा समक्तौ। (22) यौ देवानां
भिषजौ हव्यवाहौ। विश्वस्य दूतावमृतस्य गोपौ। तौ नक्षत्रं जुजुषाणोप
याताम्। नमोऽश्विभ्यां कृणुमोऽश्वयुग्भ्याम्। अपपाप्मानं भरणीर्भरन्तु।
तद्यमो राजा भगवान् विचष्टाम्। लोकस्य राजा महतो महान् हि। सुगं नः
पन्थामभयं कृणोतु। यस्मिन्नक्षत्रे यम एति राजा। यस्मिन्नेनमभ्यषिञ्च
न्त देवाः। तदस्य चित्रगँ हविषा यजाम। अपपाप्मानं भरणीर्भरन्तु।
निवेशनी यत्ते देवा अदधुः। (23) 2

नवोनवो भवति जायमानो यमादित्या अंगंशुमाप्याययन्ति। ये विरूपे सम
नसा संव्ययन्ती। समानं तन्तुं परितातनाते। विभू प्रभू अनुभू विश्वतो हुवे।
ते नो नक्षत्रे हवमागमेतम्। वयं देवी ब्रह्मणा संविदानाः। सुरत्नासो देव
वीतिं दधानाः। अहोरात्रे हविषा वर्धयन्तः। अतिपाप्मानमतिमुक्त्या गमे
म। प्रत्युवदृश्यायती। (24) व्युच्छन्ती दुहिता दिवः। अपो मही वृणुते
चक्षुषा। तमो ज्योतिष्कृणोति सूनरी। उदुस्रियास्सचते सूर्यः। सचा उद्यन्न
क्षत्रमर्चिमत्। भानुमत्तेज उच्चरत्। उप यज्ञमिहागमत्। (25) प्र नक्ष
त्राय देवाय। इन्द्रायेन्दुगं हवामहे। स नस्सविता सुवत्सनिम्। पुष्टिदां

कृत्तिकाभ्यः

वीरवत्तमम्। उदुत्यं चित्रम्। अदितिर्न उरुष्यतु महीमूषु मातरम्।
इदं विष्णुः प्रतद्विष्णुः। अग्निर्मूर्धा भुवः। अनुनोऽद्यानुमतिरन्विदनुमते
त्वम्। हव्यवाहꣳ स्विष्टम्। (२६) ३

अग्निर्वा अकामयत। अन्नादो देवानाꣳ स्यामिति। स एतमग्नये पुरोडाश-
मष्टाकपालं निरवपत्। ततो वै सोऽन्नादो देवानामभवत्। अग्निर्वै देवाना-
मन्नादः। यथा ह वा अग्निर्देवानामन्नादः। एवꣳ ह वा एष मनुष्याणां भवति।
य एतेन हविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। अग्नये स्वाहा
कृत्तिकाभ्यस्स्वाहा। अम्बायै स्वाहा दुलायै स्वाहा। नितत्न्यै स्वाहाऽभ्रय-
न्त्यै स्वाहा। मेघयन्त्यै स्वाहा वर्षयन्त्यै स्वाहा। चुपुणीकायै स्वाहेति। (२७)
प्रजापतिः प्रजा असृजत। ता अस्मात्सृष्टाः पराचीरायन्। तासाꣳ
रोहिणीमभ्यध्यायत्। सोऽकामयत। उप माऽऽवर्तेत। समेनया गच्छेयेति।
स एतं प्रजापतये रोहिण्यै चरुं निरवपत्। ततो वै सा तमुपावर्तत। समेनया
गच्छत। उप ह वा एनं प्रियमावर्तते। सं प्रियेण गच्छते। य एतेन हविषा
यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। प्रजापतये स्वाहा रोहिण्यै स्वाहा।
रोचमानायै स्वाहा प्रजाभ्यस्स्वाहेति। (२८)

P.No.

सोमो वा अकामयत। ओषधीनाꣳ राज्यमभिजयेयमिति। स एतꣳ सोमा
य मृगशीर्षाय श्यामाकं चरुं पयसि निरवपत्। ततो वै स ओषधीनाꣳ
राज्यमभ्यजयत्। समानानाꣳ ह वै राज्यमभिजयति। य एतेन हविषा
यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। सोमाय स्वाहा। मृगशीर्षाय स्वाहा।
इन्वकाभ्यस्स्वाहौषधीभ्यस्स्वाहा। राज्याय स्वाहाभिजित्यै स्वाहेति। (29)
रुद्रो वा अकामयत। पशुमान्स्यामिति। स एतꣳ रुद्रायार्द्रायै प्रैयङ्गवं चरुं
पयसि निरवपत्। ततो वै स पशुमानभवत्। पशुमान् ह वै भवति। य एतेन
हविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। रुद्राय स्वाहार्द्रायै स्वाहा।
पिन्वमानायै स्वाहा पशुभ्यस्स्वाहेति। (30) ऋक्षा वा इयमलोमकासीत्।
साकामयत। ओषधीभिर्वनस्पतिभिः प्रजायेयेति। सैतमदित्यै पुन
र्वसुभ्यां चरुं निरवपत्। ततो वा इयमोषधीभिर्वनस्पतिभिः प्राजायत।
प्रजायते ह वै प्रजया पशुभिः। य एतेन हविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र
जुहोति। अदित्यै स्वाहा। पुनर्वसुभ्याꣳ स्वाहा। भूत्यै स्वाहा। प्रजात्यै
स्वाहेति। (31) बृहस्पतिर्वा अकामयत। ब्रह्मवर्चसी स्यामिति। स एतं बृह
स्पतये तिष्याय नैवारं चरुं पयसि निरवपत्। ततो वै स ब्रह्मवर्चस्यभवत्।
ब्रह्मवर्चसी ह वै भवति। य एतेन हविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद।
सोऽत्र जुहोति। बृहस्पतये स्वाहा। तिष्याय स्वाहा। ब्रह्मवर्चसाय स्वाहेति।
(32)

P.No.

देवासुरास्संयत्ता आसन्। ते देवास्सर्पेभ्य आश्रेषाभ्य आज्ये करम्भं
निरवपन्। तानेताभिरेव देवताभिरुपानयन्। एताभिर्हवै देवताभि
र्द्विषन्तं भ्रातृव्यमुपनयति। य एतेन हविषा यजते। य उचैनदेवं वेद।
सोऽत्र जुहोति। सर्पेभ्यस्स्वाहाऽऽश्रेषाभ्यस्स्वाहा। दन्दशूकेभ्यस्स्वाहेति।
(33) पितरो वा अकामयन्त। पितृलोक ऋध्नुयामेति। त एतं पितृभ्यो
मघाभ्यः पुरोडाशग्ं षट्कपालं निरवपन्। ततो वै ते पितृलोक आर्ध्नु
वन्। पितृलोके ह वा ऋध्नोति। य एतेन हविषा यजते। य उचैनदेवं वेद।
सोऽत्र जुहोति। पितृभ्यस्स्वाहा मघाभ्यः स्वाहाऽनघाभ्यस्स्वाहा गदाभ्यः
स्वाहाऽरुन्धतीभ्यस्स्वाहेति। (34) अर्यमा वा अकामयत। पशुमान्स्या
मिति। स एतमर्यम्णे फल्गुनीभ्यां चरुं निरवपत्। ततो वै स पशुमानभवत्।
पशुमान्ह वै भवति। य एतेन हविषा यजते। य उचैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति।
अर्यम्णे स्वाहा फल्गुनीभ्याग्ं स्वाहा। पशुभ्यस्स्वाहेति। (35) भगो वा
अकामयत। भगी श्रेष्ठी देवानाग्ं स्यामिति। स एतं भगाय फल्गुनीभ्यां
चरुं निरवपत्। ततो वै स भगी श्रेष्ठी देवानामभवत्। भगी ह वै श्रेष्ठी
समानानां भवति। य एतेन हविषा यजते। य उचैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति।
भगाय स्वाहा फल्गुनीभ्याग्ं स्वाहा। श्रैष्ठ्याय स्वाहेति। (36)

P.No.

सविता वा अकामयत। श्रन्मे देवा दधीरन्। सविता स्यामिति। स
एतं सवित्रे हस्ताय पुरोडाशं द्वादशकपालं निरवपदाशूनां व्रीहीणाम्।
ततो वै तस्मै श्रद्देवा अदधत। सविताभवत्। श्रद्ध वा अस्मै मनुष्या
दधते। सविता समानानां भवति। य एतेन हविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद।
सोऽत्र जुहोति। सवित्रे स्वाहा। हस्ताय स्वाहा। ददते स्वाहा। पृणते स्वाहा।
प्रयच्छते स्वाहा। प्रतिगृभ्णते स्वाहेति। (37) त्वष्टा वा अकामयत। चित्रं
प्रजां विन्देयेति। स एतं त्वष्ट्रे चित्रायै पुरोडाशमष्टाकपालं निरवपत्।
ततो वै स चित्रं प्रजामविन्दत। चित्रं ह वै प्रजां विन्दते। य एतेन हविषा
यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। त्वष्ट्रे स्वाहा। चित्रायै स्वाहा।
चैत्राय स्वाहा। प्रजायै स्वाहेति। (38) वायुर्वा अकामयत। कामचार
मेषु लोकेष्वभिजयेयमिति। स एतं वायवे निष्ट्यायै गृष्टयै दुग्धं पयो
निरवपत्। ततो वै स कामचारमेषु लोकेष्वभ्यजयत्। कामचारं ह
वा एषु लोकेष्वभिजयति। य एतेन हविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद।
सोऽत्र जुहोति। वायवे स्वाहा। निष्ट्यायै स्वाहा। कामचाराय स्वाहाभिजित्यै
स्वाहेति। (39) इन्द्राग्नी वा अकामयेताम्। श्रैष्ठ्यं देवानामभिजयेवेति।
तावेतमिन्द्राग्निभ्यां विशाखाभ्यां पुरोडाशमेकादशकपालं निरव
पताम्। ततो वै तौ श्रैष्ठ्यं देवानामभ्यजयताम्। श्रैष्ठ्यं ह वै समा
नानामभिजयति। य एतेन हविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र

P.No.

जुहोति। इन्द्राग्निभ्याꣳ स्वाहा। विशाखाभ्याꣳ स्वाहा। श्रैष्ठ्याय
स्वाहाऽभिजित्यै स्वाहेति। (40) अथैतत्पौर्णमास्या आज्यं निर्वपति।
कामो वै पौर्णमासी। काम आज्यम्। कामेनैव कामꣳ समर्धयति।
क्षिप्रमेनꣳ स काम उपनमति। येन कामेन यजते। सोऽत्र जुहोति।
पौर्णमास्यै स्वाहा। कामाय स्वाहा गत्यै स्वाहेति। (41) 4

मित्रो वा अकामयत। मित्रधेयमेषु लोकेष्वभिजयेयमिति। स एतं
मित्रायानुराधेभ्यश्चरुं निरवपत्। ततो वै स मित्रधेयमेषु लोकेष्व
भ्यजयत्। मित्रधेयꣳ ह वा एषु लोकेष्वभिजयति। य एतेन हविषा
यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। मित्राय स्वाहाऽनुराधेभ्य
स्स्वाहा। मित्रधेयाय स्वाहाऽभिजित्यै स्वाहेति। (42) इन्द्रो वा अका
मयत। ज्यैष्ठ्यं देवानामभिजयेयमिति। स एतमिन्द्राय ज्येष्ठायै पुरो
डाशमेकादशकपालं निरवपन्महाव्रीहीणाम्। ततो वै स ज्यैष्ठ्यं देवानामभ्य
जयत्। ज्यैष्ठ्यꣳ ह वै समानानामभिजयति। य एतेन हविषा यजते।
य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। इन्द्राय स्वाहा ज्येष्ठायै स्वाहा।
ज्यैष्ठ्याय स्वाहाऽभिजित्यै स्वाहेति। (43) प्रजापतिर्वा अकामयत।

अद्भ्यस्स्वाहा पाद्याभ्यस्स्वाहा ।

मूलं प्रजां विन्देयेति। स एतं प्रजापतये मूलाय चरुं निरवपत्।
ततो वै स मूलं प्रजामविन्दत। मूलग्ं ह वै प्रजां विन्दते। य एतेन
हविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। प्रजापतये स्वाहा। मूलाय
स्वाहा। प्रजायै स्वाहेति। (44) आपो वा अकामयन्त। समुद्रं काम
मभिजयेमेति। ता एतमद्भ्योऽषाढाभ्यश्चरुं निरवपन्। ततो वै
तास्समुद्रं काममभ्यजयन्। समुद्रग्ं ह वै काममभिजयति। य एतेन
हविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। समुद्राय स्वाहा।
कामाय स्वाहा। अभिजित्यै स्वाहेति। (45) विश्वे वै देवा अकाम
यन्त। अनपजय्यं जयेमेति। त एतं विश्वेभ्यो देवेभ्योऽषाढाभ्य
श्चरुं निरवपन्। ततो वै तेऽनपजय्यमजयन्। अनपजय्यग्ं ह वै
जयति। य एतेन हविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति।
विश्वेभ्यो देवेभ्यस्स्वाहा। षाढाभ्यस्स्वाहा। अनपजय्याय स्वाहा।
जित्यै स्वाहेति। (46) ब्रह्म वा अकामयत। ब्रह्मलोकमभिजयेय
मिति। तदेतं ब्रह्मणेऽभिजिते चरुं निरवपत्। ततो वै ब्रह्म ब्रह्मलोकमभ्यजयत्।
ब्रह्मलोकग्ं ह वा अभिजयति। य एतेन हविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद।
सोऽत्र जुहोति। ब्रह्मणे स्वाहा। अभिजिते स्वाहा। ब्रह्मलोकाय स्वाहा। अभिजित्यै

P.No.

स्वाहेति । (47) विष्णुर्वा अकामयत । पुण्यगं श्लोकगं शृण्वीय ।
न मा पापी कीर्तिरागच्छेदिति । स एतं विष्णवे श्रोणायै पुरोडाशं
त्रिकपालं निरवपत् । ततो वै स पुण्यगं श्लोकमशृणुत । नैनं पापी
कीर्तिरागच्छत् । पुण्यगं ह वै श्लोकगं शृणुते । नैनं पापी कीर्तिरागच्छ
ति । य एतेन हविषा यजते । य उ चैनदेवं वेद । सोऽत्र जुहोति । विष्णवे
स्वाहा श्रोणायै स्वाहा । श्लोकाय स्वाहा । श्रुताय स्वाहेति । (48)
वसवो वा अकामयन्त । अग्रं देवतानां परीयामेति । त एतं वसुभ्य
श्रविष्ठाभ्यः पुरोडाशमष्टाकपालं निरवपन् । ततो वै तेऽग्रं देवतानां
पर्यायन् । अग्रं ह वै समानानां पर्येति । य एतेन हविषा यजते । य उ
चैनदेवं वेद । सोऽत्र जुहोति । वसुभ्यस्स्वाहा । श्रविष्ठाभ्यस्स्वाहा । अग्राय
स्वाहा । परीत्यै स्वाहेति । (49) इन्द्रो वा अकामयत । दृढोऽशिथिलस्स्या
मिति । स एतं वरुणाय शतभिषजे भेषजेभ्यः पुरोडाशं दशकपालं
निरवपत्कृष्णानां व्रीहीणाम् । ततो वै स दृढोऽशिथिलोऽभवत् । दृढो ह वा
अशिथिलो भवति । य एतेन हविषा यजते । य उ चैनदेवं वेद । सोऽत्र जुहोति ।
वरुणाय स्वाहा । शतभिषजे स्वाहा । भेषजेभ्यस्स्वाहेति । (50)
अजो वा एकपादकामयत । तेजस्वी ब्रह्मवर्चसी स्यामिति । स एत

P.No.

अजायैकपदे प्रोष्ठपदेभ्यश्चरुं निरवपत्। ततो वै स तेजस्वी
ब्रह्मवर्चस्यभवत्। तेजस्वी ह वै ब्रह्मवर्चसी भवति। य एतेन
हविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। अजायैकपदे स्वाहा।
प्रोष्ठपदेभ्यस्स्वाहा। तेजसे स्वाहा। ब्रह्मवर्चसाय स्वाहेति। (51)
अहिर्वै बुध्नियोऽकामयत। इमां प्रतिष्ठां विन्देयेति। स एतमहये बुध्नि
याय प्रोष्ठपदेभ्यः पुरोडाशं भूमिकपालं निरवपत्। ततो वै स इमां
प्रतिष्ठामविन्दत। इमाग्ं ह वै प्रतिष्ठां विन्दते। य एतेन हविषा यजते।
य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। अहये बुध्नियाय स्वाहा। प्रोष्ठपदेभ्य
स्स्वाहा। प्रतिष्ठायै स्वाहेति। (52) पूषा वा अकामयत। पशुमान्त्स्या
मिति। स एतं पूष्णे रेवत्यै चरुं निरवपत्। ततो वै स पशुमानभवत्।
पशुमान् ह वै भवति। य एतेन हविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहो
ति। पूष्णे स्वाहा। रेवत्यै स्वाहा। पशुभ्यस्स्वाहेति। (53) अश्विनौ वा
अकामयेताम्। श्रोत्रस्विनावबधिरौ स्यावेति। तावेतमश्विभ्यामश्व
युग्भ्यां पुरोडाशं द्विकपालं निरवपताम्। ततो वै तौ श्रोत्रस्विनावबधिरा
वभवताम्। श्रोत्रस्वी ह वा अबधिरो भवति। य एतेन हविषा यजते।
य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। अश्विभ्याग्ं स्वाहा। अश्वयुग्भ्याग्ं स्वाहा।
श्रोत्राय स्वाहा। श्रुत्यै स्वाहेति। (54) यमो वा अकामयत। पितृणाग्ं

P.No.

राज्यमभिजयेयमिति। स एतं यमायापभरणीभ्यश्चरुं निरवपत्।
ततो वै स पितृणाग्ं राज्यमभ्यजयत्। समानानाग्ं ह वै राज्यमभिजयति।
य एतेन हविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। यमाय स्वाहाऽप
भरणीभ्यस्स्वाहा। राज्याय स्वाहाऽभिजित्यै स्वाहेति। (55)
अथैतदमावास्यायै आज्यं निर्वपति। कामो वा अमावास्या। काम
आज्यम्। कामेनैव काममग्ं समर्धयति। क्षिप्रमेनग्ं स काम उपनमति।
येन कामेन यजते। सोऽत्र जुहोति। अमावास्यायै स्वाहा। कामाय स्वाहाऽऽगत्यै
स्वाहेति। (56) 5

चन्द्रमा वा अकामयत। अहोरात्रानर्धमासान्मासानृतून्संवत्सरमाप्त्वा।
चन्द्रमसस्सायुज्यग्ं सलोकतामाप्नुयामिति। स एतं चन्द्रमसे प्रतीदृश्यायै
पुरोडाशं पञ्चदशकपालं निरवपत्। ततो वै सोऽहोरात्रानर्धमासान्मासा
नृतून्संवत्सरमाप्त्वा। चन्द्रमसस्सायुज्यग्ं सलोकतामाप्नोति। अहो
रात्रानर्धमासान्मासानृतून्संवत्सरमाप्त्वा। चन्द्रमसस्सायुज्यग्ं सलोकता
माप्नोति। य एतेन हविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति।
चन्द्रमसे स्वाहा। प्रतीदृश्यायै स्वाहा। अहोरात्रेभ्यस्स्वाहाऽर्धमासेभ्य
स्स्वाहा। मासेभ्यस्स्वाहर्तुभ्यस्स्वाहा। संवत्सराय स्वाहेति। (57)

P.No.

अहोरात्रे वा अकामयेताम् । अत्यहोरात्रे मुच्येवहि । न नावहोरात्रे
आप्नुयातामिति । ते एतमहोरात्राभ्यां चरुं निरवपताम् । द्वयानां
व्रीहीणाम् । शुक्लानां च कृष्णानां च । सवात्योर्दुग्धे । श्वेतायै च
कृष्णायै च । ततो वै ते अत्यहोरात्रे अमुच्येताम् । नैने अहोरात्रे आ
प्नुताम् । अति ह वा अहोरात्रे मुच्यते । नैनमहोरात्रे आप्नुतः ।
य एतेन हविषा यजते । य उ चैनदेवं वेद । सोऽत्र जुहोति । अह्ने स्वाहा
रात्रियै स्वाहा । अतिमुक्त्यै स्वाहेति । (58) उषा वा अकामयत ।
प्रियादित्यस्य सुभगा स्यामिति । सैतमुषसे चरुं निरवपत् । ततो वै
सा प्रियादित्यस्य सुभगाऽभवत् । प्रियो ह वै समानानां सुभगो भवति ।
य एतेन हविषा यजते । य उ चैनदेवं वेद । सोऽत्र जुहोति । उषसे स्वाहा
व्युष्ट्यै स्वाहा । व्यूषुष्यै स्वाहा । व्युच्छन्त्यै स्वाहा । व्युष्टायै स्वाहेति ।
(59) अथैतस्मै नक्षत्राय चरुं निर्वपति । यथा त्वं देवानामसि । एव
महं मनुष्याणां भूयासमिति । यथा ह वा एतद्देवानाम् । एवं ह वा एष
मनुष्याणां भवति । य एतेन हविषा यजते । य उ चैनदेवं वेद । सोऽत्र जुहो
ति । नक्षत्राय स्वाहोदेष्यते स्वाहा । उद्यते स्वाहोदिताय स्वाहा ।

ऽतप॑से॒ स्वाहा᳚

हरसे स्वाहा भरसे स्वाहा। भ्राजसे स्वाहा तेजसे स्वाहा। ब्रह्म
वर्चसाय स्वाहेति। (60) सूर्यो वा अकामयत नक्षत्राणां प्रतिष्ठा
स्यामिति। स एतं सूर्याय नक्षत्रेभ्यश्चरुं निरवपत्। ततो वै स
नक्षत्राणां प्रतिष्ठाभवत्। प्रतिष्ठा ह वै समानानां भवति। य एतेन
हविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। सूर्याय स्वाहा नक्ष
त्रेभ्यस्स्वाहा। प्रतिष्ठायै स्वाहेति। (61) अथैतमदित्यै चरुं निर्व
पति। इयं वा अदितिः। अस्यामेव प्रतितिष्ठति। सोऽत्र जुहोति।
अदित्यै स्वाहा प्रतिष्ठायै स्वाहेति। (62) अथैतं विष्णवे चरुं
निर्वपति। यज्ञो वै विष्णुः। यज्ञ एवान्ततः प्रतितिष्ठति। सोऽत्र जुहो
ति। विष्णवे स्वाहा। यज्ञाय स्वाहा। प्रतिष्ठायै स्वाहेति। (63) 6

इति तृतीयाष्टके प्रथमः प्रश्नः